

FIDES JOBI
De
CHRISTO, RE-
DEMPTORE VIVO, ET
MORTUOS IN VITAM REVOCANTE,
C. 19. v. 25. & seqq. descripta.

De qua,
Annunte Altissimo,
In inclyta VVitt. Academia,
SUB PRÆSIDIO
BALTHASARIS MEISNERI
S S. Theolog. D. & Profes. Publ.

RESPONDENTE
M. SALOMONE LENZIO

*In auditorio Majori disputabitur 19. Januarij,
horis à 7. matutinis.*

VVITTEBERGÆ,
Typis Iohannis Gormanni

M. DC. XVI.

FIDES FORI
DE
CHRISTO. R. E.
DAMPNORE VIVO ET
MORTUOS IN VITAM REVOCANTE.

Proph.
Annunciat Altissimo,
In insula Vite Academia
SUB PRÆSIDIO
GALTHEASARS MERSNERI
22. Theolog. D. & Profel. Publ.

RESPONDENTE
M. SALOMONE LENZIO

In Auditorio Marti disputatum 19. Januarii
1672. Martini.

WITTEBERGÆ
Typis Johannis Gormanii

M. DC. LXXI

De
SOLATIO IOBI,
Cap. 19, v. 25. seqq.
Scio, quòd Redemptor meus
vivit, &c.

THESIS I.

Ullum efficacius solatium mortis tempore haberi potest, quàm spes futura resurrectionis. Si enim restituentur omnia, facilis erit temporalis iactura. Si nunc corpus nostrum ψυχικόν affligitur morbis; tandem finis erit, cum resurget πνευματικόν, ubi planctus in plausum, dolor omnis in jubilum commutabitur.

II.

Hoc considerans Beatus JOBIS, cum in summis angustiis esset constitutus, & ab amicis desertus, animum tandem sumsit, & recordatione lætæ resurrectionis semetipsum sustentavit, quando C. 19. v. 25. in hæc verba erupit: Scio, quòd Redemptor meus vivit, &c. Quem textum hæc tenus Ecclesia unanimi consensu de resurrectione corporum, & secururâ in cælis lætitiâ exposuit, ideoq; omnibus afflictis diligenter inculcavit, ut testimonium fidei, fulcrum spei, & nucleum omnis solatij.

III.

Reperiuntur autem, qui nunc eum vocare in dubium audent, Nova ver-
contendentes, JOBUM verba facere non de resurrectione corporis, sed de borum expo-
restitutione sanitatis; non de gloria sempiterna in cælis, sed de felicitate tem- sitio.
porali in terris, fore nimirum, ut licet nunc affligatur; DEVS tamen ultimo
vitæ tempore non modo firmam corporis valetudinem, sed insuper plura bona
& majorem gloriam, quàm habuerit unquam, sit restitutus. Esse igitur
vaticinium de futura prosperitate, cujus complementum describa-
tur cap. ult. v. 12.

A 2

IV. Hanc

IV.

Hanc interpretationem urget imprimis Georgius Eniedinus, Neo Arrianus, sequens hac in parte quosdam Rabbinos Iudeorum, à quibus & Merterus in suis Commentationibus videtur deceptus. Quin & olim quidam Eugubinus textum hunc suspectum reddere voluit, notante Pinedâ in cap. 19. Jobi. v. 25. p. 100. a. num. 12. Ut autem de sententiâ Eniedini magis constet, verba ejus & argumenta initiò adscribemus omnia, quibus hunc textum vocare voluit in dubium. Leguntur illa in Explicatione locorum Veteris ac Novi Testamenti, p. 51. & seqq. Tres, ait, præcipuè circumferuntur hujus loci interpretatione:

Eniedini opinio de sensu verborum Jobi. Nam primò quidam vulgatum interpretem secuti, Iobum in istis verbis, de futurâ mortuorum resurrectione loqui adfirmant, qui in hac afflictione suâ, eo se consoletur, quod etiamsi nunc morbis & doloribus consumtus, in pulverem sit redigendus, certò tamè sibi persuadeat, fore, ut eodè corpore resumto, vivificatus tandè resurgat; & felicitate aternâ, quæ in visione Dei cõsistit, perfruatur.

” Sed hanc interpretationem doctissimi quiq; duobus præcipuè argumentis oppugnant. Primò, quòd si hic locus de resurrectione mortuorum ageret, Hebræi, qui æquè ut Christiani resurrectionē credunt & consentunt, hoc annotâssent, & sic interpretati verba Iobi fuissent. Sed cum nemo Rabinorum sic de eo sit locutus, argumento esse potest, alium esse verborum sensum. Deinde Grammaticam quoq; ipsam, interpretationem vulgatam refellere dicunt.

” Alij ergo, Iobum his verbis suam sanitatem & valetudinis prosperæ restitutionem sperare & polliceri affirmant. Quam interpretationem Ochinus lib. I. Dial. 2. sic expressit: Scio eum, qui injuriosa vestra in me verba vindicaturus est, & vivere, & semper victurum esse, tuâq; virtute me, qui nunc monstri instar pelle exutus sum, denuò vestiturum, esse pelle meâ, ita ut sanus, qualis antè fui, iterum evadam. Atq; ita demum solus ego, qui tot misérias expertus sum, DEI bonitatem singularem experiar. Hac ille.

” Quæ interpretatio confirmari ex postremo hujus libri capite potest. Nam ibi scribitur, IOBVM in novissimis à DEO, & pristinae sanitati esse restitutum, & feliciorē quàm antea fuerat, redditum: Dominus autem (ut legimus v. 12.) benedixit novissimis Job, magis, quàm principio ejus.

” Quod autem ait hoc loco IOB, se DEVM ex carne suâ visurum, hoc quoq; Capite eodem v. 5. evenisse scribitur. Ait enim IOB ad DEVM: Auditu auris audivi te, nunc autem oculus meus videt te.

Tertiò

Hac Mercerus, cui succinit Tremellius; Redemptorem meum seu
 39 vindicem: Est autem is DEUS Pater, in Filio, per Spiritum.
 39 Vbi licet Tremellius, Trinitatis faciat mentionem, tamen clare fatetur, Re-
 demptoris nomen, ad Patris personam pertinere.
 39 Iam vero secundo loco, ubi in hac tertiâ interpretatione dicitur,
 39 verborum illorum, novissimus supra pulverem surget vel stabit; sen-
 sum esse, quòd i Redemptor à mortuis resurget; Primò à doctissimis in-
 39 terpretibus refellitur: Nam sensum locutionis hujus sic explicat Vatablus:
 39 Novissimus super terram consistet, id est, quòd sit futurus omnium no-
 vissimus, hoc est, quòd in æternum sit victurus. Mercerus autem his verbis:
 39 Et quòd scilicet postremus super pulverem, id est, in terrâ stabit,
 39 permanebit, stabilis erit. Sic verbum stabit sæpè sumitur pro
 39 stabilis fuit, ut apud Esaiam: Et verbum Domini in æternum perstabit.
 39 Et mox: Quòd ait, & postremus super pulverem, terram, stabit, manebit,
 39 intellige, quòd omnibus hominibus, qui super terram habitant,
 39 consumtis, ut omnes homines consumi oportet, ipse sit omnium
 39 postremus futurus, & æternum perstaturus: Juxta illud quòd
 39 ipse Dominus de se Es. 44. inquit: Ego sum primus & postremus, q. d.
 39 æternus & sempiternus. Hec illi.
 39 Præterea, quomodo est verisimile, Iobum aliquid de resurrectione
 39 Christi scivisse aut cogitasse, cum ne Apostoli quidem, quamvis sæpè à Christo
 39 admoniti & docti, illam sciverint aut crediderint, antequam manifestis &
 39 crebris redivivi Christi apparitionibus tandem confirmati sunt?
 39 Denique illa quoque interpretatio, Ex carne meâ videbo DE-
 39 UM, id est, etiam corporeis oculis, intuebor Christum, falsa est. Nam illud
 39 ex carne meâ, docti sic interpretantur: Vatablus; Ex afflictione, quam
 39 sentio in carne meâ: Mercerus itidem q. d. ex afflictione carnis meæ
 39 tanta. Et idem: Videbo, contemplor DEUM, id est, DE I poten-
 39 tiam, providentiam, & suam in me beneficentiam agnosco. Sic
 39 & Vatablus: Vi teo DEUM, id est, sentio DELIM esse, qui me affli-
 39 gat, ne putes me illum ignorare.
 39 Contra illud autem, quòd in istâ explicacione dicitur, Corporeis o-
 39 culis, disertè & apertè scribit Mercerus. Ego specto mihi, id est, con-
 39 templor, cerno in hoc tanto morbo, & oculi mei viderunt, vi-
 39 dent, non corporaliter, sed spiritualiter, per posteriora, ejus vim
 39 acie oculorum mentis contemplor.
 39 Ex

Ex quibus satis manifestè liquet, illam tertiam interpretationem consistere non posse, neque hinc elici, Iobum, pro Redemptore vivente, qui tum quoque, cum ipse affligebatur, DEVS fuerit aternus, Christum agnovisse. Et haec hucusque Eniedini verba ac argumenta recensuimus, quæ contra consuetam Jobæi textus interpretationem afferre voluit.

V.

Quia verò temerarium est, ab Ecclesiæ ἐξηγήσει, tanto consensu haec hucusque proposita & inculcata, discedere, idcirco dictum hoc classicum, ordinariæ disputationis loco, diligenter considerabimus, & à strophis adversariorum vindicabimus. Quod ut fiat rectiori ordine, discursum hunc nostrum septem præcipuè membris inclusum dabimus.

- Primum continebit post textum, ἐξερῖθμισιν variarum versionum.
- Secundum, brevem textus Hebræi ἀνάλυσιν.
- Tertium, ἐκθεσιν vel ὁμοφρασιν.
- Quartum, Theologicam ἀπόδειξιν.
- Quintum, contrariarum rationum ἐπίλυσιν.
- Sextum, brevem ad quæstiones nonnullas è textu fluentes ἀναπόκρυσιν.
- Et denique septimum, quorundam locorum communium ἐπισημείωσιν.

Dispositio
hujus dissertationis.

VI.

Membrum primum.

ἘΞΕΡῪΘΜΗΣΙΣ VERSIONVM.

Textus.

וַאֲנִי יָדַעְתִּי נְאֻמֵּי חֵי וְאַחֲרָיוֹן עַל-עַפְרָיִם יְקוֹם : V. 25.

וְאַחֲרָיוֹן עֲוֹרֵי נִקְסֵי-זָרָת וּמִבְּשָׂרֵי אַחֲוָה אֱלֹהִים : V. 26.

וְאֲשֶׁר נֶאֱמַר אַחֲוָה-לִי וְעֵינַי רָאוּ וְלֹא-זָר כָּלֵו כְּלִיֹּתַי : V. 27.

בְּחֻקֵּי :

Versio LXX interpretum.

Variant nonnihil editiones versionis Græcæ. Nam aliter legitur & distinguitur in opere regio; aliter in editione Basiliens-

6,

fi, anno 1545. excusa in folio, per Johan. Hervagium. In opere regio sic legitur:

V. 25. οἶδα ἐγὼ, ὅτι αἰένναός ἐστιν ὁ ἐκλύειν με μέλλων, ἵπτι γῆς ἀναστήσασαι

V. 26. τὸ δέσματά μου, τὸ ἀνατλήσεν ταῦτα. ὡς γὰρ κερὶς ταῦτα μοι σωβηλέεσθαι.

V. 27. ἃ ἐγὼ ἐμαυτῷ συνεπίσταμαι, ἃ ὀφθαλμός μου εἶώρακε, καὶ ἔκ ἀλλοῦ, πάντα δὲ μοι σωβηλέεσθαι ὡς κόλπῳ.

Quæ verba in eodem opere regio sic redduntur:

V. 25. Scio ego, quod æternus est, qui solvere me debet, super terram suscitare

V. 26. Pellem meam, quæ tolerat hæc: Ab enim Domino hæc mihi confecta sunt.

V. 27. Quæ ego mihi conscius sum, quæ oculus meus vidit, & non alius, omnia autem mihi consummata sunt in sinu.

Editio autem Basileensis sic habet:

οἶδα γὰρ, ὅτι αἰένναός ἐστιν ὁ ἐκλύειν με μέλλων. ἵπτι γῆς ἀναστήσασαι τὸ δέσματά μου, τὸ ἀνατλήσεν ταῦτα, ὡς γὰρ κερὶς ταῦτα μοι σωβηλέεσθαι.

Differentia lectionis consistit potissimum in tribus. 1. Ba-

Variatio e-
ditionum
Græcarum.

fileensis editio loco pronomini ἐγὼ habet conjunctionem causalem γὰρ, id quod tamen in sensu nihil immutat. 2. Editio regia v. 25. habet infinitivi activi aoristum ἵ. ἀναστήσασαι suscitare, ubi repetendum est præcedens participium μέλλων, ut sit sensus: qui vult etiam aut debet suscitare. Exemplar verò Basileense habet futurum indicativi mediæ ἀναστήσεται suscitabit. 3. Editio regia v. 26. legit τὸ ἀνατλήσεν; Basileensis autem habet ἀνατλήσεν, quod participium est ab ἀνατλήω, exhaurio, absumo; unde est Latinum antlare, & exantlare, quo pacto unâ Jobi miseria & tolerantia vel malorum, exantlatio innuitur.

Vulgata versio:

V. 25. Scio enim, quod Redemptor meus vivit & in novissimo die de terrâ surrecturus sum.

V. 26. Et circumdabor pelle meâ, & in carne meâ videbo DEUM.

V. 27.

V. 27. Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt,
& non alius; reposita est hæc spes mea in sinu meo.

Versio Lutheri:

V. 25. Aber Ich weiß/das mein Erlöser lebet/und er wird mich hernach auß der Erden aufferwecken.

V. 26. Und werde hernach mit dieser meiner Haut umgeben werden/ Und werde in meinem Fleisch Gott sehen.

V. 27. Denselben werde ich mir sehen/und meine Augen werden ihn schauen/und kein frembder. Meine Nieren seind verzehret in meinem schoß.

Targum vel paraphrasis Chaldaica.

V. 25. Et ego scio, quia Redemptor meus vivit, & posthac redemptio ejus conlurget super me.

V. 26. Et postquam inflata fuerit pellis mea, erit hoc: & de carne meâ videbo iterum DEUM.

V. 27. Quem ego visurus sum mihi, & oculi mei videbunt, & non alius: Consumti sunt renes mei in sinu meo.

Versio Vatabli.

V. 25. Ego quoque novi, Redemptorem meum esse viventem, & novissimum (qui) super terram surget.

V. 26. Ac post pellem meam contriverunt istud, & ex carne meâ videbo DEUM.

V. 27. Quem ego visurus sum mihi, & oculi mei cōspecturi sunt, & non alienus: defecerunt renes mei in sinu meo.

Notari autem potest hîc obiter de Bibliis Vatabli, quòd versionis istius non tam Vatablus, quam Calviniani quidam aucthores extiterint: 2. Pontificij autem postmodum sub nomine Vatabli evulgârunt, cujus rei testem adducimus *Thuanum*, insignem candidumque historicum, qui lib. 36. histor. p. 714. edit: Offenbach. anno 1609. in fol. ita scribit: *Novæ Bibliorum editioni anno clò 15 XLIII. Tiguri publicatæ, quam LEO Iudæ inchoaverat, & moriens, ut opus persequerentur, collegis in fidem relligiosè adaçtis transcripserat, ultimam manum imposuit Bibliander, Chonradi Pellicani & Petri Cholini Tugiensis Græca lingua peritissimi operâ adjutus, quàm translationem in suâ editione biennio post ad veterem adjecit Robertus Stephanus*

B

suppressâ

Annotatio
de Bibliis
Vatabli.

Suppressa eorum, qui in illa laborarunt, mentione, & Hispani Theologi diti post recognitam per Gu. Rovillum denuo Lugduni excudendam curaverunt. Quod eo commemorandum duxi, ut versionis tanti apud nos & Hispanos ipsos factae origo cognosceretur, & insigne documentum extaret, quid utilitatis ex adversariorum libris & industria, si semotis odiis caritatem & equitatem induamus, ad Dei gloriam capi possit. Occasione hac notari potest ejusdem Thuani translatio metrica, qua sensum Iobi ita expressit lib. I. fol. 20, b.

O utinam & quae dicta, & quae dicenda supersunt,
Cuncta olim memori pateant mandata libello.

Ferrea acu descripta aut plumbo expressa, diuive
Mansuro serum filici scalpantur in avum.

Vivit enim Deus ille meae vindexq; salutis,
Atq; pater vitae, terris post secula superstes
Ultima: quem, cum absumpta meos cutis exuet artus,
Coram irreflexis oculis, velociq; remoto,
Ipse mei compos liquidaq; in luce videbo,

Versio Pagnini.

V. 25. Et ego novi Redemptorem meum vivum & novissimo super pulverem (vel terram) staturum.

V. 26. Et postquam pellem meam contriverint hanc: & de carne mea videbo DEUM.

V. 27. Quem ego visurus sum mihi, & oculi mei viderunt (seu videbunt) & non alienus: defecerunt renes mei in sinu meo.

Versio Castalionis.

V. 25. Equidem scio, vindicem meum vivere, & postremo in terram surrecturum esse.

V. 26. Et postea hoc ipsum circumdatum iri meam cute, & me ex meo corpore visurum esse DEUM.

V. 27. Quem quidem ego ipse visurus sum, & meis ipsis, non alterius oculis aspecturus ego, Cujus renes in me penitus consumuntur.

Versio Tremellij.

V. 25. Equidem ego novi, Redemptorem meum vivere, & posteriorem super pulverem resurrecturum.

V. 26. Et postquam (vermes) confoderint istud, evigilante me: tum carne meam me visurum esse DEUM.

V. 27. Idem, qui sum, ac non alienus visurus sum mihi, & oculi mei

mei aspecturi: (eamen) consumuntur renes mei in sinu meo.

Versio Piscatoris.

V. 25. Ich zwar weiß / das mein Erlöser lebet / vnd das er der letzte auff dem staub stehen wird.

V. 26. Vnd wiewol sie nach meiner Haut dieses durchstoehen haben: so werd ich doch auß meinem Fleisch Gott sehen.

V. 27. Welchen ich mir sehen werde / vnd meine Augen werden Ihn sehen / vnd kein frembder / Wiewol meine Nieren verzeeret sind in meinem Busen.

VII.

Ex hac præcipuarum versionum commemoratione, luculenter patet, quanta præsentis textus sit difficultas, partim ob orationem abruptam & Ellipticam, partim ob verborum quorundam ambiguitatem, unde factum, ut tam discrepantes, planeque dissonantes versiones prodierint, quas singulas conciliare & earum rationes inquirere, operosum magis fuerit, quam fructuosum, imò etiam ob summam dissonantiam impossibile videtur. Proinde nos fontes cum primis attendemus, & quis ex textu Hebræico sensus fluat, sequentibus membris diligenter considerabimus.

II X.

Membrum secundum.

ΑΝΑΤΣΙΣ ΤΕΧΤΥΣ ΗΕΒΡΑΙ.

וְאֵנִי Et ego] Incipit huc sermonem Jobus à litera ו, quæ copulat, ac si suum videret consensum cum omnibus fidelibus exponere & dicere: Cum alij fideles credant, Ego quoque cum iis profiteor & novi, Redemptorem meum vivere. Hoc erat istud, quod ad memoriam stylo ferreo in petra scribi exoptabat. LXX. & vulgata Istud Vau causaliter exponunt per ו vel enim; Tremellius & Piscator vertunt Quidem. Lutherus, Aber: ac si respiceret Jobus ad suas calamitates & diceret: Multis angustijs quidem premor: SED scio efficax solatium, in Christo Redemptore repositum, &c.

וְאֵנִי Scio] Prima præteriti à radice וָו scivit, expertus est, novit, percepit, animadvertit; Et notat plenam, certam indubitatamque rei scientiam. Ita sumitur sæpissimè, ut Gen. 15 v. 13. 1. Sam. 24 v. 11. &c. Marinus ait, proprie significare cognitionem sensus, post intellectum, cum nihil sit in intellectu, nisi quod prius fuerit in sensu.

B 2

Sed

Sed in genere sumitur de quavis cognitione. Sive sit 1. sensualis. 2. five mentalis. 3. five fidelis aut Theologica, quando fide aliquid intelligimus, ut loquitur Apostolus, Heb. 11. v. 3.

יְהוֹשִׁיעַ Redemptorem meum] Est participium à radice **יָשַׁע** redemit, vindicavit; hinc **יֹשִׁיעַ** redimens, vel Redemptor aut vindex, qui, notante *Buxtorffio* in *Lex.* p. 108. habebat jus vindiciarum, & vel propinqui interfecti sanguinem vindicabat jure propinquitatis, ut *Num.* 35. v. 12. vel absque liberis defuncti bona & hereditatem redimebat, ut *Lev.* 25. v. 25. vel ex propinquâ semen excitabat, ut *Ruth* 2. v. 20. & *c.* 3. v. 12. Inde pro propinquo vel cognato sumitur, cui jus illud debebatur ut *1. Reg.* 16. v. 11. Habet verò **יֹשִׁיעַ** cognationem cum **יָשַׁע** volvit, ideoque propriissime significat, rem alio devolutam ad se revolvere, hoc est, redimere, in libertatem asserere. Quare **יֹשִׁיעַ** non denotat simplicem aut qualemcunque Redemptorem, sed sanguine vel affinitate conjunctum cuicumque liberato. Hinc Filio Dei tanquam *θεοῦ υἱοῦ*, & nobis sanguine juncto, proprie tribuitur, ut *Psal.* 19. v. ult. *Psal.* 72. v. 14. *Psal.* 74. v. 2. *Psal.* 78. v. 35. & c. ubi LXX. interpretes habent *λυτῆρον*, *λυτῶν ἡς*, *λυτῆρα*. Hoc loco verterunt *ὁ ἐκλύσει με μέλλον*. Duo igitur radix ista plerumque involvit. 1. Cognationem Redemptoris, 2. Vindicationem interventu *λύτης* vel pretij.

יָשׁוּעַ Vivum] Est à **יָשַׁע** id est, vixit: vel potius à **יָשׁוּעַ**, unde participium **יָשׁוּעַ** vivens vel vivus. LXX habent *ἀέννα*, id est, semper durans vel æternus. Apud Hebræos **יָשׁוּעַ** quandoque sumitur pro recenti: sic aqua viva .i. recens, saliens, caro vivens, .i. recens, cruda, ut *Levit.* cap. 14. vers. 5. 1. *Samuel.* cap. 2. v. 15. Videtur ergo Iobus simul respicere ad futuram humanitatem Messia, quæ sola recens dici potest, ut sit sensus: Scio Redemptorem meum, recenter quoad humanitatem natum & vivum, (vel qui nuper vixit, sed jam mortuus est, sicut caro vivens, id est, caro, quæ nuper vixit,) novissimam super pulverem staturum. Avenarius observat in *Lexico* pag. 240. quòd vitam naturalem radix **יָשׁוּעַ** denoter, & sanè in exemplis, quæ ibi allegat, non nisi de vita naturali sermo sit.

ER

(אָרְבַּע) Est nomen masculinum, notans idem quod postre-
 mus, ultimus, novissimus à rad. אָרַב tardavit, moratus est, ve-
 nit post, unde fit אָרְבַּע postremo, ultimo, Nomen אָרְבַּע extat
 Ps. 48. v. 14. Psal. 102. v. 19. ubi LXX. habent ἔτερος Es. 48. v. 12. & 2.
 Sam. 23. v. 1. ubi LXX. habent ἕξ ατ. In hoc Jobi textu plane omi-
 ferunt. Pagninus reddit adverbialiter, novissimò: Chaldaeus posthac,
 Luther. hernach. Nomina enim haud raro accipiuntur adverbialiter.

(עָלַי) Super, vel supra) Est praepos. à rad. עָלַי scandit
 vel ascendit; Latissimae significationis est & vertitur super, supra,
 juxta, adversus, contra, coram, apud, ad, in, de, &c. LXX. verte-
 runt עָלַי: vulgata, de. Luth. auß. Chal. super. Posset etiam reddi
 per juxta, vel adversus.

(עָפַר) Pulvis, terra,) LXX. עָפַר מִי. Sic Gen. 2 v. 7. 6. 13. v. 16. Es. 7.
 v. 6. Psal. 18. v. 43. Psal. 22. v. 16. sumitur. Unde. עָפַר pulverisavit,
 excitavit pulverem, 2. Sam. 16. v. 13. Chaldaeus verba isthac עָפַר--עָלַי
 vertit, Redemptio ejus super me: Quam autem versionis hujus ratio-
 nem habuerint, prorsus obscurum est. Dicit tamen posset, quod
 interpres ad sensum respexerit, & per עָפַר ipsum Jobum intelle-
 xerit, ut sit sensus: Scio vivum esse Redemptorem meum, & hujus ipsius re-
 demptio super me pulverem, vel qui pulvis sum, consurget.

(עָרַץ) Tertia futuri in Kal à עָרַץ, quod communiter red-
 dunt intransitivè, surrexit, stetit, substiterit. Usurpatur tamen etiam
 transitivè, Amos 7. v. 2. & 6. Quis eriget sive suscitabit Jacobum
 quia parvus est? LXX. τίς ἀναστήσει, Chaldaica tamen paraphrasis
 intransitivè reddidit: Quis consurget? Marinus ait, fol. 131. b. to-
 tum verbum habere frequenter vim excitativam, ut Gen. 28. v. 2.
 Surge, vade; Is. 1. v. 2. Surge, transi. De loco Amos ait: Alijs est
 transitivum, Surgere facere, quod non placet. Et sane in dubium faci-
 le vocari posset, cum עָרַץ aliquoties vertatur per qualis, unde sen-
 sus hic emergeret, Quis vel Qualis surget Jacob?

(אַחַר) Et postquam, Vulgata: Et rursus. Aliàs, quoque ver-
 titur, postea, post, ut sit praepositio.

(עָרַץ) Pellem meam. עָרַץ enim idem significat, quod
 cutis, pellis, à nuditate sic dicta. Radix עָרַץ nudavit, fudit, e-
 ruit.

v. 26.

runt. Nonnulli deducunt ab רָעַע excitatus, ex perrectus est; quia
in cute fiat excitatio vel exuscitatio ad varia ob sentiendi vim;
vel ut Avenario placet, quod pilis est excitata. Schindlerus in Lexi-
co col. 1299. subintelligit putrefactionem, & verba Jobi sic reddit:
Post (putrefactionem) cutis mea.

נִקְּצוּ Videtur esse 3. præteriti plural. in Niphal, à
 נִקְּצָה excidit, concidit, decussit, excussit. Omnes quidem verte-
runt, ac si esset in Pihel, contriverunt, confoderunt, durchstochen.
Nihil tamen videtur obstare, quò minus ad Niphal referatur, ut
sit sensus: *Et postquam cutis mea excidetur, confodietur.* Est quidem
 נִקְּצוּ tertia pluralis in Niphal vertiq; debet excidentur, ob quod
ad Piel convenientius referretur, ut נִקְּצָה sic accusatus: Dici ta-
men posset, quod per enallagen numerus pluralis ponatur loco
singularis. Avenarius p. 512. vertit activè: *Postquam pellem meam
deciderunt (vermes) hanc, inquam. Marinus fol. 476. a. Et post ex-
citari meum præciderunt (præcident) hanc, (carnem, quam manibus osten-
tabat.)* Forsan & ita reddi posset: *Et post excitari meum, vel me (ut
 נִקְּצָה sit infinitivus, non nomen) conterentur, excidentur, absumentur
 נִקְּצוּ hæc, videlicet omnia, quæ videtis & in mundo sunt: Ha-
betur quidem pronomen fœmininum, sed potest intelligi neu-
trum, ut Psal. 118. v. 23. *A Domino נִקְּצָה הַיְתָה factum est hoc.* Et
Gen. 3. v. 14. ubi similiter est fœmininum, & intelligitur neutrum.
Nam Hebræi rem indiscreti generis notaturi, terminationem fœ-
mineam adhibere solent, ut Psal. 27. v. 4. *Vnam petij à Domino, hoc
est, Vnum, Eius hitte ich.* In verbo autem נִקְּצוּ esset Enallage
numeri. Sic igitur omnia videntur optimè convenire: *Scio redem-
torem meum vivere, & me in novissimis suscitaturum. Et post resurrectio-
nem meam, hoc omne, quod videtis, quod in mundo est, excidetur, peribit.
Ego autem manebo superstes & videbo DEVM meum in carne meâ. LXX.
 נִקְּצוּ itidem reddiderunt neutraliter, ἐσθται , sed aliò respiciunt,
nemè ad pellem hoc sensu: *Redemptor meus suscitabit carnem meam,
quæ tolerat hæc, has nempe passiones: sed ita nimis longè à textu
Hebraico recessitur. Paraphrasis Chaldaica tempus resurrectio-*
nis**

nis & visionis innuit : Postquam inflata fuerit cutis mea, erit hoc. Ergo id vult notatum interpres : Postquam cutis mea fuerit redintegrata, erit hoc, nempe quod visurus sum DEUM &c. Satis commoda foret hæc quoque versio; si modò וַיִּפְּץ per inflari posset reddi.. Pagninus וַיִּפְּץ refert ad cutem : Postquam pellem meam contriverint hanc, sed eò referri nequit, quia וַיִּפְּץ pellis est generis masculini, וַיִּפְּץ autem generis fœminini. Vatablus reddidit ferè absque sensu : Post pellem meam contriverunt istud. Piscator : Wie wol sie nach meiner Haut dieses durchstoehen haben. Sed quomodo hæc cohærent cum antecedentibus? Et quis inde sensus tandem emerget?

וּמִבְּשָׂרִי) & de carne mea; Deest præpositio, quæ notat à, de, ex, cum. וּבְשָׂרִי caro.

וַיִּבְחֵן Videbo) LXX. paulò aliter εἰ γὰρ ἐμαυτῷ συνεπίστυμαι, quæ ego mihi conscius sum. Sed rectius interpretes alij; Cernam, videbo. Est enim i. fut. Kal, à radice וַיִּבְחֵן vidit, prævidit, aspexit, contemplatus est. Et plerunque visionem corporalem notat. LXX. ὁπιβλέπειν, ὁψεσθαι, θεωρεῖν. De Prophetis nonnunquam adhibetur, qui dicti olim videntes. i. Sam. 9. v. 9. atque tum idem est, quod cognoscere aliquid in visione.

וַיִּבְחֵן) Dominum, Deum. Intelligit redemptorem suum, quem se oculis corporeis visurum in die novissimo certò sibi persuasum habet.

Versus vigesimus septimus nullam difficultatem continet, quoad verba priora, nisi quod וַיִּבְחֵן viderunt, positum est loco futuri, ut innuit contextus, ideoq; rectè vertitur, videbunt, à וַיִּבְחֵן.

Notetur unà Dativus וַיִּבְחֵן videbo mihi, qui notat beatam visionem, quia Dativus est gaudij & solatij.

וַיִּבְחֵן Significat alienum, alium, extraneum, qui alterius est generis aut familiæ, quàm ejus, de qua agitur, paganum, profanum, Rabbini vertunt anomalum. Sumitur pro viro perverso Proverb. 21. v. 8. Arab. וַיִּבְחֵן iniquitas. Psal. 139. v. ult. Si via וַיִּבְחֵן iniquitatis est in me.

Ultima

Ultima verò verba כְּחֵקֵי בָּלוּ כְּלִיּוֹתָי nonnihil obscura
sunt & interpretes torquent.

כָּלַה Est 3. plural. præter. Kal à radice כָּלַה absolutus fuit, perfec-
tus, consummatus fuit quo sensu sumitur Gen. 2. v. 1. I. Sam. 26. v. 7.
Et inde nomen כְּלִי descendit, notans instrumentū, quo aliquid
paratur, consummatur, & perficitur, organum, vas, utensile. Non-
nunquam verò radix illa in malam partem accipitur & significat,
consumtum vel absumtum esse, ut Iobi 33. v. 21. כְּלִי consumetur
caro eius, 'Sein Fleisch verschwindet Esa. 1. v. 28. Desertores
Domini כְּלִי consumentur, Die den HERRN verlassen/ werden
umkommen. Ps. 37. v. 20. כְּלִי כְּעָשָׁן בָּלוּ Consumti suat, ut fumus
cōsumti sunt: Sie werden vergehen, wie der Rauch vergehet: Deniq;
per metonymiā כָּלַה notat, sperare, expectare, expetere, eò quòd
præ nimio desiderio & expectatione animus seu oculi cōsumantur,
quando nihil obtinetur; ideoq; maximam sperandi & expectan-
di attentionem denotat, ut observavit Schindl. in Lexico col. 866.
Ita sumitur 2. Sam. 13. v. 39. Psal. 84. v. 3. Psal. 119. v. 73. Hinc descen-
dit nomen כְּלִיּוֹת unde est כְּלִיּוֹתַי quod in præsentī textu Jobi
legitur. Notantur autem isto vocabulo *renes*, quoniam in ijs
desiderium est, seu concupiscentia & libido, ut Levit. 5. v. 4, 10.
Per Synecdochen significantur *affectus*, *cupiditates*, & *cogitationes
interiores ac occultæ* ut Psal. 7. v. 10. probans corda וְכִלְיֹתַי & *renes*,
seu *affectus* & *cogitationes interiores*. Sic Jerem. 12. v. 2. Pro-
pinquus in ore, sed remotus à *renibus* ipsorum. Hoc autem loco
propria significatio obtinere videtur, ideoque Pagninus vertit:
Defecerunt renes mei, cujus versionis prolixa reperitur defensio in
Præfatione eorundem Bibliorum. Luther. Meine Nieren sind
verzehret.

כְּחֵקֵי; In sinu meo. חֵיקֵי vel חֵיקֵי notat propriè *sinum*, figu-
ratè *medietatem* vel *concavitate* alicujus rei, unde hujus textus
expositiones diversæ oriuntur, de quibus in *אֲשֶׁר בְּפִי*
pluribus agetur, quam nunc sine mora
subjungemus.

IX. Mem-

Membrum tertium.

ΕΚΘΕΣΙΣ vel ΠΑΡΑΦΡΑΣΙΣ THEOLOGICA.

Jobus rem maximam, maximique momenti narraturus, singularem attentionem postulat, & perpetuam memoriam. Sic enim præfatur v. 23. & 24. *Utinam scriberentur sermones mei! utinam imprimerentur non foliis! sed libro, Imò, utinam stylo plumbeo vel ferreo sculperentur in petrà in perpetuum!* Olim enim, quæ posteritati debebant communicari, petræ tabulisve inscribi consueverunt. Ita leges tabulis æneis incidebantur, ne Scriptura dilaberetur. Sic peccatum Iudæ stylo adamantino scriptum dicitur *Ier. 17. v. 1.* Quare memoriâ erunt digna & attentione, quæ Iobus tam diligenter consignari præcipit. Quæ sunt igitur illa? Continent mysterium *ὁμολογούμενος μέγα 1. Tim. 3. v. 16.* in quod & Angeli *ὁρακύψας* gestiunt *1. Pet. 1. v. 12.* nempe mysterium nostræ Redemptionis per Christum factæ, quod plenâ fide se credere adfirmat.

X.

Describit autem 1. *Christi officium*, nominando Redemptorem. 2. *Exprimit Naturam utramque*; tum *Humanitatem*, secundum *Summam* quam vivit, & oculis corporeis videri potest; tum *Divinitatem*, *se- verborum* cundum quam ipsum vocat *ϑ̅ς*. 3. *Harum Naturarû unionem Iobi.* personalem innuit, quia de Redemptore suo, tanquam persona una, verba facit. 4. *Victoriam Christi exponit*, quòd in novissimo die cõsistet super pulverem, tanquam victor, qui debellavit omnes inimicos suos. 5. *Attingit duos fructus*, ex Christi victoriâ promanantes, quorum alter est *corporis resurrectio*; alter, *beata & gloriosa Christi visio*. Hæc summa est totius mysterij, quod stylo ferreo Iobus consignari exoptat. Quinque igitur capita in brevi hac sententiâ concurrunt, adeò, ut dicendum sit 1. *De Fide.* 2. *De Fidei objecto*, Redemptore *DEO.* 3. *De Redemptoris victoria.* 4. *De victoria fructu primo*, qui est *Resurrectio.* 5. *De victoria fructu altero*, qui est *æterna vita & beata visio.* Singula paucis explicabimus, ut verus hujus loci sensus teneatur, & via compendiaría ad futuram *ἀπαδείξιν* sternatur.

C

XI.

1. De fide
Iobi.

I. DE FIDE. Hujus firmitatem & *πληροφωσία* indicaverit Jobus, *Scio*, inquit, *אֲנִי יָדָע*: Nullum apud me est dubium, nulla mentis fluctuatio, sed scio & certus sum ex divinis promissionibus, futurum esse infallibiliter, quicquid jam in medium allaturus sum. Præmittit autem conjunctionem *ו* vel ad significandum consensum cum alijs fidelibus, si sumatur copulativè; *Et ego scio cum reliquis*: vel ad affirmationem stabiliendam, cui particula isthæc nonnunquam inservit initio sententiæ, ut rectè vertatur: *Certò scio*. Quæ certitudo magis confirmatur *tum* per pronomen *אֲנִי*, *Ego scio ipse optimè*, scientiã mihi familiari & tam certã, ac si oculis haurirem, vel ipso experimento didicissem; *tum* per originalem significationem verbi *יָדָע*, quod omnem dubitationem excludit, & affert firmam mentis adhesionem ad rem satis superque exploratam, ut *Gen. 48. v. 19. Scio, fili mi, Scio*. Sic etiam sumitur *Gen. 22. v. 12. Psal. 138. v. 2. Psal. 143. v. 3.*

Fides non est
ignorantia.

Atq; hinc colligimus, fallam esse Papicolarum sententiam, fidem definitum per *dubitationem*, vel etiam per *ignorantiam*, uti placet *Bellarmino* lib. de just. c. 4. Contradicit Jobus noster, & dum se credere profiteretur, se scire asserit, adeoque fidem suam per scientiã indubitaram, exclusã dubitatione omni, definit. Quod tam planum est, ut *Jesuita Pineda* in commentarijs super Jobum id ipsum concedat, & in v. 25. c. 19. nu. 1. pag. 96. expressè scribat: *Fidei cognitio & obscura hæc scientia divinarum, solã visione beatã inferior est claritate, æqualis certitudine, reliquis omnibus alijs scientiis longè superior atq; certior.*

2. De Fidei
objecto.

II. DE FIDEI OBJECTO. Hoc nullum est aliud, quàm Dei Filius, Christus Jesus; *Immanuel* noster, quippe in quo, tanquam Mediatore, spes fidesque omnis immediatè recumbit. Quare & hunc fidei suæ objectum esse profiteretur. *Scio*, inquit, *אֲנִי יָדָע* *Redemptorem meum viventem vel vivum*. Utraque vox considerationem meretur.

Redimendi
verbū su-
mitur

1. Genera-
liter,

1. Redimere est rem aliò devolutam asserere & sibi vindicare; unde Redemptor i.e. *vindex, assertor*. Estq; hoc unum ex nominib. Dei, Et sumitur 1. *Generaliter*, prout videlicet personis Trinitatis commune est, ac redemptionem simplicem notat. Ita Deus sibi nos as-

seruit

seruit ratione tum creationis, tum conservationis, tum imprimis vocationis ad Ecclesiam, unde Sion vocatur populus acquisitionis 1. Pet. 2. v. 9. & peculium de cunctis gentibus, Exod. 19. v. 5. eo- que respectu Deus est Acquisitor & Redemptor noster.

2. Specialiter, prout redemptio notat personæ aut rei alienatæ vel captæ vindicationem per interveniens pretium, factam à propinquo & consanguineo. Hoc sensu Messias mundi propriè vocatur Redemptor noster, & ad eum simul respicitur in V. T. quoties fides in Redemptore fundari dicitur. Nam ob peccatum, velut servi inobedientes, traditi eramus sub potestatem Satanæ. Volebat autem Deus nos iterum afferere sibi: Quare mittebat Filium, ut assumeret carnem nostram, adeoq; fieret consanguineus noster, & jure propinquitatis per suum nos sanguinem à potestate alienâ redimeret, unde dicitur Eph. 1. v. 7. *Habemus redemptionem per sanguinem ejus.* Redemir igitur nos, tanquam consanguineus, & per consequens soli Filio Dei nomen Redemptoris in significatione hac propriâ competit, quod infra pluribus ostenderur. Hoc ergo cum Jobus nôset ex vaticiniis T. V. ad hunc Redemptorem totius mundi confugit, ejusq; meritum sibi quoq; applicare voluit, dicendo: *Redemptorem meum scio*: Nam voces illæ, *Meus, Tuus*, sunt applicatoriae & amatoriae, ut sit sensus: *Scio Redemptorem, quem toto pectore diligo, quia & meum esse certâ fide cognosco.* LXX. significâter reddiderunt, *ὁ κλυ- σαυ μὲ μέλλων*, qui me solvere debet, qui pro me soluturus est suo tempore jus- tum Redemptionis pretium, adeoq; his verbis non nisi Messiam deno- tari existimârunt.

X V.

2. Participium *ζῶν* viventem denotat, quâ unâ voce quatuor ex- primuntur à Jobo.

1. *Christi Divinitas.* Solus enim Deus absolutè est vivens, qui vitâ habet per se, & à se, unde in Scripturâ Deo attribuitur vita, tan- quam essentielle *ἰδίωμα*, à quo vivens καὶ ἐξοχλῶ denominatur, ut Gen. 16. v. 14. c. 24. v. 62. c. 25. v. 11. Deut. 5. v. 26. Es. 3. v. 10. Matth. 16. v. 16. Act. 14. v. 16. Rom. 9. v. 26, in quibus omnibus Deus vivens vel vivus appellatur, quippe cui soli, tanquam authori omnium, vita propriè tribuitur. Quum igitur Jobus Messiam mundi Redem- torem viventem nominat, ad divinitatem ejus respicit, & hoc ipso indicat, quòd Redemptor suus non sit purus homo, sed ipse DEUS vivens, vitæque autor.

2. Speciali- ter.

Quatuor de- notantur per Redemptorē vivum.

C 2

2. Christa

2. *Christi aeternitas*, quia vivens Redemptor est, non ad tempus, sed in perpetuum. Ut enim vita DEI est à nullo, sic & nullo fine terminatur. Hinc Messias sedens super thronum vocatur, *vivens in secula seculorum*, Apocal. 4. v. 9. Huc pertinet formula juramenti; *Vivit Dominus*, quâ sempiterna vita DEI indicabatur. Jobus igitur hoc ipso se erigit, quòd Redemptorem habeat, semper existentem, perpetuum, æternum, unde LXX. reddiderunt *αἰώνιος ὁ Θεός*, h. e. semper fluens, nunquam desinens.

3. *Christi Bonitas & Beneficentia*. Vivus enim est, non tantùm formaliter, sed etiam effectivè, quia vitam dat, conservat, reparat. Et hoc cedebat in solatium Iobi, qui sic concludebat: *Scio Redemptorem meum vivere, vitæq; autorem esse. Quare & me suo tempore vivificabit, quia & meus Redemptor est. Hauriam ergo salutem à Domino, quia est fons & promptuarium vitæ, bonorumq; omnium, & propterea semper expectabo*, Psal. 71. v. 14. Hinc dicunt nonnulli, Iudæam & Ierusalem vocatam esse terram viventium, Psal. 26. v. 13. Psal. 142. vers. 6. Ezech. 26. v. 20. eò quòd in eâ verus & vivens Deus coleretur, suisq; cultoribus vitam & felicitatem largiretur. Et notant interpretes, Iobum statim subjungere conjunctionem *Vau*, quæ sæpè est causalis, notans, Ergo, ideò, propterea, ut Gen. 42. v. 10. II. c. 49. v. 15. Es. 3. v. 7. Sic igitur ratiocinatur Iobus: *Scio, quòd Redemptor meus vivit. Quare & ego in novissimo die resurgam, semperq; victurus sum.*

Tandem 4. *Christi resurrectio*. Simul enim respicit ad Humanitatem ejus, secundum quam Christus in tempore erat moriturus, & vicissim resurrecturus. Vult ergo dicere, quòd sciat & credat, licèt Christus ultimo tempore post mortem sit sepeliendus, tamè eundem vivum rediturum, & è sepulchro egressurum. Loquitur quidem in præsentì: *Scio vivum*, sed apud Hebræos futurum & præsens sæpè permutantur, & sequentia indicant, *IOBVM* simul ad futurum respicere. Ita exponit Hieronymus, qui Ep. 51. ad Pammach. scribit: *Nec dum mortuus erat Christus Dominus, & athleta Ecclesie Redemptorem suum videbat ab inferis resurgentem*. Similiter Gregorius lib. 14. c. 16. Iobum per paraphrasin introducit, dicentem: *Ego illum post mortem vivere certâ fide credo, liberâ voce profiteor: quia Redemptor meus vivit, qui inter impiorum manus occubuit*. Summa igitur fidei, quam hic profiteretur Iobus, ista est: *Ego scio & firmiter credo, Christum Iesum, Redemptorem*

de morem meum, esse verum & viventem Deum, immortalem, eternū, semper beatum, & vitæ authorem, qui in tempore, secundum Humanitatem assumptam moriturus, vicissim resurget potenter, & vivet in æternum.

XVI.

III. DE REDEMPTORIS VICTORIA.

Hanc sequentibus verbis describit Jobus: *Et postremus super pulverem stabit.* Ubi propter obscuritatem multæ & diversæ *ἐξηγήσεις* reperiuntur. I. Piscator in glossis Biblicis ita vertit: *Er wird der letzte auff dem staub stehen/das ist/ das er das Feld behalten wird/ wenn er mit meinen Feinden wird streiten / mich von ihnen zu erlösen.* Atque sic per pulverem hostes, vel locum certaminis: per stationem super pulverem, triumphum de hostibus intelligit; Sed nimis remota & contorta videtur hæc interpretatio, quamvis sensus non adeo sit incongruus.

3. De Redemptoris victoria.

Expositio Piscatoris.

XVII.

II. Tremellius censet exponi posse dupliciter: 1. de homine quovis, ut Tremellij. per *יִרְמָן* vel per posteriorem, non indicetur Christus, sed homo quivis, ut sit sensus: *Ego scio Redemptorem meum vivere, & posteriorem resurrectorum, hoc est, quemvis hominem è sepulchro redivivum proditurum in adventu Christi.* Nam posterior homo, qualis in resurrectione futurus est, cum hoc priore comparatur 1. Cor. 15. v. 45. Verum non nihil violenta est hæc expositio, cum expressè *יִרְמָן* referatur ad Christum. Quare in hac expositione pedem non figit, sed exponi posse autumat imprimis de resurrectione Christi hominis, hoc sensu: *Novi & amplector certâ fide Redemptorem meum Christum: qui quidem jam reipsâ & ab æterno vivit, quâ DEVS est; quâ Homo verò, vel secundum Humanitatem Redemptor meus posterior tempore futurus est, sed prior tamen resurrectorum & futurus primitiæ dormientium, 1. Cor. 15. v. 20.* Eandem sententiam tenet Zanchius parte primâ de tribus Elohim l. 2. c. 4. p. 51. a. ubi verba Jobi sic recitat: *Scio quòd postremo (scilicet tempore) supra pulverem surget stabitq; ; tanquam victor mortis.* Synecdochin cōstitutum redemptionis mysterium solâ explicatâ Christi resurrectione complectitur. Nam si resurget, nempe à mortuis supra terram; mortuus igitur

Zanchij.

igitur fuerit & sepultus necesse est, eoq̄, verus Homo. Loqui autem de resurrectione Christi Redemptoris, luce clarius est, si quis simplicitatem verborum sequatur: ut taceam de consensu omnium piorum interpretum. Postremi autem temporis nomine significari tempus, quo Christus factus est Homo, & nos redemit, nimis notum est ex Prophetis & Apostolis. Consentit ex parte Petrus Martyr clas. 3. LL. Com. c. 15. pag. 697. Neque nos hanc ἐξήγησιν prorsus improbare possumus, cum ex litera fluat, nec in fidei ἀναλογίαν impingat. Sensus enim planus & simplex est: Redemptor meus postremus vel postremo tempore (Johannes enim tempus Novi Test. vocat novissimam horam 1. Epist. c. 2. v. 18.) Surget secundum Humanitatem supra pulverem vel terram, nimirum è mortuis. Nam præpositio ὑπὲρ potest itidem verti per de vel è, quia multas pro exigentiâ loci significationes habet in Scripturis. Et hac ἐξήγησις luculenter evincitur, Jobum non loqui de DEO Patre, sed de Christo, ideoq̄ Redemptoris vocabulum in speciali proprioque significatu accipere.

XVIII.

Martyris.

III. Martyr I. d. vocem יִרְמְיָהוּ non ad tempus tantum refert, sed etiam ad Christum Redemptorem, & autumat sumi pro perfecto, ad innuendum, solum Christum fore Redemptorem ultimum & perfectum. Sic enim ait: Non datus est hominibus præter Christum alius Redemptor. Et idcirco eum mox appellat extremum, quia multi fuerunt partiarj & imperfecti Redemptores; sed Christus extremus est & perfectus, ultra quem nullus alius expectari debet. Sensus hic non quidem alienus est à fide, sed tamen à litera textus, verba enim super pulverem stabit, satis aptè reddi nequeunt, si יִרְמְיָהוּ exponatur de extremo vel perfecto.

XIX.

LXX. & Lu. IV. LXX. & Lutherus אֶרֶץ transitive reddunt, super terram suscitare, Er wird mich hernach aus der Erden aufserwecken. Quæ versio diversis modis defenditur.

Varij modi
versionem
Lutheri de-
fendendi.

i. Pineda pag. 99. putat, LXX. & vulgatum interpretem legisse secundum sua exemplaria non אֶרֶץ in tertia, sed אֶרְצִי in prima, surgam vel surrecturus sum super terram, beneficio Redemptoris mei. Post Judæos corrupisse, & partem אֶרֶץ abrasisse, ut manserit punctum Jod. Sed hæc dubia esse & tantum conjecturalia quivisa-
pimadvertit. 2. Vero.

2. Verosimilius dici posset, loco *Vau* medij legisse LXX. ¹ ut
 ita sit tertia Fut. in Hiphil, ² *ִפְּוֹ* *surgere faciet*, hoc est, *suscitabit*.
 Major enim est cognatio inter ¹ & ² quam inter ¹ & ³. Et sane
 non absque ratione hoc dicitur. LXX. enim fuerunt peritissimi
 Hebræi. Quia ergo verterunt transitivè, utique in Hebræo talis
 vox exitit, quæ sentum illum pareret, ideoque legerunt ² *ִפְּוֹ*.
 non ¹ *ִפְּוֹ*. Si modò antiqua exemplaria ad manum essent, fortassis
 tale quid inveniretur. Unum obstat, quòd paraphrasis Chaldaica
 intransitivum sensum retinuit: *Consurget*. Sed dici posset, di-
 stincta exemplaria, hanc diversitatem peperisse. Modus sanè
 defendendi còmodior non esset, quàm si ² *ִפְּוֹ* legeretur nò, ³ *ִפְּוֹ*.
 3. Sunt qui ¹ *ִפְּוֹ* etiam in Kal transitivè accipi posse existimant,
 & pro exemplo allegant Amos 7, v. 2. 5. ² *ִפְּוֹ* ³ *ִפְּוֹ* *Quis suscitabit, ut*
אֵינָא שְׂוֹד, ut habent LXX. Luth. *Wer wil Jacob wider auffhelffen?*
 Verùm dissident & hinc interpretes; neq; necessariò vertitur tran-
 sitivè. Potest enim sensus esse: *Quis vel qualis consurget Jacob, si omnia*
devorentur? prout etiam vertit Paraphrasis Chaldaica. Ex loco igi-
 tur dubio certi aliquid vix probabitur. Sanè si obtineri posset
 sensu transitivus Amos 7. generalis maxima de ¹ *ִפְּוֹ* intransitivo
 rectè infringeretur. Sed interpretes ipsi variant. Hinc Winckelm.
 p. 306. sic vertit: *Quis stabit Jacob?* hoc sensu: *Quis superstes manebit in*
Jacob, consumtis omnibus frugibus?
 4. Si nihil horum procedat, aliter Lutherum defendere non pos-
 sumus, quàm ipsum respexisse ad sensum, non reddidisse verbum
 de verbo; Egisse interpretem, non Metaphrastem. Jobus enim
 ex Christi victoria, resurrectione, & adventu ad judicium vult
 deducere suam resurrectionem, non secus atq; Paulus colligit 1.
 Cor. 15. *Si Christus resurrexit, & nos resurgemus*. Lutherus ergo posuit
 Consequens, & attendit scopum Jobi, cum in Hebræo ponatur an-
 tecedens, hoc est, Lutherus posuit Conclusionem ipsam, fluentem
 ex medio termino, qui est in textu Hebræo. Alius certè & aptior
 Lutherum defendendi modus vix dabitur.

XX.

V *Vatablus* videtur cum quibusdam exponere de adventu ad judi-
 cium *Vniuersale*, hoc sensu: *Vltimo die super terram surget, subintel-*
lige, ad judicium. Neque contrariatur hæc expositio literæ. *Expositio*
Vatabli.
 Verbum

Verbum enim **קִיַּם** constructum cum præpositione **לְ** notat resistantiam, aut hostilitatem, ut Jud. 9. v. 17. *Surrexistis contra domos Patris mei.* Psal. 54. v. 5. *Alieni surrexerunt contra me.* Foret igitur sensus: *Novissimo die consurget adversus pulverem, id est, adversus genus humanum, veluti iudex severus peccata vindicaturus.* Posset præpositio **לְ** etiam reddi coram, ut sumitur Zach. 6. v. 5. *Stent coram Iehovah universa terra.* Exod. 20. v. 3. *Non sint tibi Dij alieni coram facie meâ, ut sit sensus: Consurget coram terrâ ad iudicandum.*

XXI.

Aliorum.

VI. Alij, quos inter Martyr clafs. 3. LL. CC. p. 697. exponunt quidem de Christi adventu, imprimis tamen de adventus sine primo, qui est *resuscitatio mortuorum.* Sic enim habet Martyr: *Postremo tempore; id est, ad finem seculi; surget, id est, exercebit vires suas; erga pulverem, hoc est, erga corpora defunctorum, jam redacta in pulverem, illa excitando.* Per pulverem enim intelligitur homo, ut Gen. 3. v. 19. cap. 18. v. 27. imprimis homo mortuus, ut Psal. 22. v. 16. & Psal. 30. v. 10. Eodem respicit Schindlerus in Lexico col. 1359. qui

Schindleri.

verba Jobi sic reddidit: *Super (habitatores) Pulveris stabit, ut det essentiam omni in pulvere presenti.* Et sanè verba vel nullum, vel peregrinum, & malè coherentem sensum gignunt, nisi exponantur de resuscitatione mortuorum. Quid enim hoc est, *Redemptor novissimus super pulverem stabit?* nisi, *veniet die ultimo, stabit virtute suâ super pulverem, super corpora defunctorum, & è sepulchris prodire faciet.* Hoc ipsum & isti subinnuunt, qui præpositionem **לְ** vertunt propter. Importat enim quandoq; causam, ut Jeremiae 51. v. 35. *Injuria mea super Babel, id est, Babylonij causa sunt.* Ita Gen. 16. v. 4. & alibi, notante Forstero in Lexico p. 596. Sensus igitur est: *Christus ultimo die surget propter pulverem, hoc est, Causâ mortuorum, vel propter homines defunctos, ut nempe illos iterum in vitam revocet.*

XXII.

*Paraphra-
seos Chal-
daica.*

VII. *Paraphrasis Chaldaica* in genere intelligit de fructu passionis mortisq; Christi, unde reddidit: *Posthac redemptio ejus surget super me, hoc est, ego particeps reddar omnium beneficiorum à Christo acquiritorum, & per consequens ultimo etiam tempore cum aliis super terram, vel è terrâ resurgam.* Interim verò negari nequit, quòd verbum **קִיַּם** Redemptorem primò respiciat, quippe

quippe de quo in præcedentibus verba sunt, non redemptionem
ipsam.

XXIII.

Addi posset octava expositio *Pinedæ* p. 104; qui partim de Christi resurrectione, partim de Iobo unà resurgente cum Christo exponit. Sed quia hæc opinio ad stabiliendum limbum Patrum adducitur, & omnibus fundamentis destituitur, meritò tanquam absurda, & refutatione indigna omittitur.

XXIV.

Et hæc fuerunt istæ septem expositiones distinctæ verborum Iobi satis obscurorum, *super pulverem novissimus stabit*, ut nempe intelligatur vel 1. Triumphus Christi de hostibus, vel 2. Resurrectio Christi secundum Humanitatem, vel 3. perfectio Christi Redemptoris, vel 4. nostra resuscitatio, vel 5. adventus ad iudicium, vel 6. adventus cum corporum resuscitatione conjunctus: vel 7. Fructus beneficiorum Christi.

Ex his omnibus secunda, quarta & sexta maximè est probabilis, cumque omnes sint subordinatæ, conjungi possunt optimè. Nam reliquæ sunt 1. Nimis remotæ; 2. violentæ; 3. à literâ textus alienæ. 4. Nec congruunt cum antecedentibus. Prædictæ autem omnes scopum Iobi tangunt, cum consequentibus bellè cohærent, analogiæ fidei conveniunt, nec literam in peregrinū sensum trahunt. Simpliçissima ergo istorum verborum paraphrasis hæc esto: *Scio, quod Redemptor meus vivit, & hic ipse ultimâ & novissimâ mundi horâ post mortem surget super terram vel è terrâ, ideoq; & in novissima die iterum consurget, super terram & sepulchra mortuorum stabit virtute suâ, & in vitam illa revocabit, ut licet nunc variis angustiis premar corpusq; meum sit infirmum, inq; pulverem redigendum, vicissim tamen beneficio Redemptoris hujus me resurrecturum firmiter credam.*

XXV.

Eniedinus verò planè aliter exponit, nimirum de æternitate Patris. Novissimus stabit super pulverem, id est, omnibus hominibus *Expositio super terram consumtis DEVS Pater tum persistet, inq; æternum durabit. Eniedini. Verbum enim* $\square$ *sapè sumitur pro stabilis fuit, ut Ps. 1. v. 5. Psal. 40. v. 8. Verùm 1. hoc antè notissimum erat, nec in dubium vocabatur. 2. Nihil faciebat hoc ad solatium Iobi. 3. Novissimum super ter-*

D

ram

ram stare, non notat aeternitatem, sed potius resurrectionem e
terrâ. 4. Per יְהוָה nō Patrem, sed Christum intelligi à Jobo, infra
probabitur.

XXVI.

De primo
victoriae fru-
ctu.

IV. DE PRIMO VICTORIAE FRUCTU. Hic est
ipsa resurrectio, quam cum Jobus verbis præcedentibus tantum in-
nuerit, nunc sequentibus clarius expressam voluit. Ita enim in-
quit: יְהוָה עוֹרִי נִקְפָּה-נִנְיָהּ : quæ oratio est elliptica, ideo-
que valdè obscura, unde interpretationes diversissimæ fluunt.

XXVII.

Expositio
Zanchij.

I. Zanchius parte primâ de tribus F'ohim lib. 2. c. 4. p. 51. de
Resurrectione Jobi exponit, sed ita ut verbum יָקוּם repetat, hoc
sensu: Redemptor meus surget, & postquam pellis mea consumpta fuerit, hæc,
subintellige similiter super terram consurget. Verba Zanchij sic ha-
bent: Et postea cutis mea (quam) contriverunt, (præteritum pro futuro)
vel corroserunt, (nempe corrosores morbi & tandem etiam mors & vermes)
hæc (hoc est, hæc, inquam, cutis) quam videtis jam serè attritam, subintel-
ligendum est ἀπὸ τοῦ κούσῳ verbum præcedens יָקוּם resurget, nempe sicut &
Redemptor, eoq; vivet sicut & ille: & argumentatur à causa ad effectum, &
à capite ad membra. Satis autem commoda est isthæc expositio,
siquidem hoc pacto omnes voces genuinam significationem re-
tinent, & sensus optimè exprimitur. Neque insolens est, ver-
bum antecedens repeti, cum exempla plurima proferri queant;
Et nisi hîc fieret, nullus ex Iobi verbis sensus emergeret. Nam
oratio ejus est elliptica, ut necessariò verbum aliquod assumen-
dum sit.

XXIIIX.

Septuaginta
interpretum.

II. LXX. prorsus recesserunt à textu Hebraico. Nam omittunt
vocem יָקוּם & referunt יָוֵה ad verbum præcedens יָקוּם hoc
sensu: ἀναστήσει αὐτὸν δέσμα μου τὸ ἀναλίσθαι ταῦτα, suscitabit pellem
meam, quæ patitur hæc; sequentia verba: &c. יְשֻׁבָהּ planè in alie-
num sensum torquent: ὡδὲ γὰρ κούσῳ ταῦτα μοι σιωβηλέωθη; A
Domino enim hæc mihi confecta sunt, quibus verbis videntur respicere
ad ipsa mala, quæ patitur pellis Iobi, quòd nempe à Deo sint im-
missa. Possunt etiam respicere ad cutis pellisq; restitutionem.
Unde verò tanta sit varietas, incertum est. Oportet ipsos planè
aliter

aliter legisset extum Hebræum, vel in vertendo nimium hallucinatos esse. Neque enim verba conveniunt, nec ulla in sensu est harmonia. Quare versionem istam adprobare non possumus, sed suo loco relinquimus.

XXIX.

III. Lutherus, cum videret, Iobum loqui de Resurrectione, nō Lutheri verba, sed sensum attendit, ideoque perspicuitati & simplicitati studens ita vertit: Und werde darnach mit dieser meiner Haut umgeben werden. Verba quidem discrepant ab Hebraicis, quia Lutherus vertit in persona primâ, quæ posita sunt in tertia juxta veritatem Hebraicam: Et verbum אֶפְסָד intellexit cum vulgata, *circūdabor*, cum tamē contrariū significari videatur. Quare dicendum est, ipsum nequaquam verbum de verbo reddidisse, sed tantum sensum expressisse, & hoc quidem suis verbis. Perinde enim est, sive dicam: *Cutis mea resurget post confosionem*: sive: *Ego pelle circūdabor*. Sensus idem est, licet verba sint diversa. Commodiori ratione vix poterit excusari Lutherus.

XXX.

IV. Sunt qui אֶפְסָד derivant à rapice אָפַד circumdedit, circum- Aliorum ivit, *Iob cap. 19. vers. 6.* quæ radix in Niphal in præteritum 3. pl. habet אָפַדוּ, Est enim ex defectivis PE Iod (alii malunt vocare quiescentia PE Iod) & conjugatur ad morem defectivorum PE Nun. Schindlerus in Lexico p. 799. scribit, quandoque idem esse, quod *adhæsit, adjunctus est*. De verbo igitur ad verbum esset, *postquam pellis mea vel pelle mea circumdata vel conjuncta sunt hæc*: ubi primum est Enallage temporis, nempe præteriti pro futuro, circumdabuntur: Deinde numeri pluralis pro singulari, circumdabitur, vel circumvolvetur, circumdacetur, & per אֶפְסָד ipsum corpus vel caro intelligi debet, unde sensus hic emergit: *Et post pelle mea circumdabitur hoc corpus, vel circumdabuntur mea membra, ut habet Martyr p. 697. vel pellis circumdacetur circa carnem hæc meam*: Quo sanè pacto Lutheri versio adhuc propius accederet ad extum Hebraicum, si modò non durum & violentum videtur, אֶפְסָד in prima conjugatione accipere, duplicatam Enallagen ponere, & אֶפְסָד de ipso corpore interpretari. In locis tamen obscuris aliter progredi nemo potest, quàm ut figuræ assumantur, si litera textus sensum nullum efficiat.

Quare nec hanc expositionem improbamus, sed assumi com-
modeque defendi posse arbitramur. Videtur ad hoc ipsum alle-
dere paraphrasis Chaldaica: *Et postquam inflata fuerit pellis mea, erit*
hoc. Per illud enim inflari notatur circumvolutio, circumductio,
& in pristinum statum restitutio. אני autem non ad pellem,
sed ad tempus & actum visionis videtur referri hoc sensu: *Post-*
quam inflata & iterum circumducta erit pellis mea, tum erit hoc, nempe tum
videbo DEVM meum.

XXXI.

Expositio
Pagnini &
Tremellii.

V. Pagninus, Tremellius, Vatablus & Piscator אני vertunt
per confodere, & conterere, in Pihel, *Postquam pellem meam contri-*
verunt hanc; vel, vermes confoderint istud. Piscator: *Und wiewol sie/*
(die Würme) nach meiner Haut dieses (diß mein arm Fleisch vnd
Bein) durchstoehen haben/so werd ich doch aus meinem fleisch Gott
sehen. Et hoc pacto verbum quidem de verbo reddiderunt,
sed quo sensu? Quis, & quid hoc modo intelliget? Interpretis
verò est, non verba respicere, sed sensum potius reddere, & in ista
lingua exprimere, in quam vertit. Nam aliud est *metaphrastes,*
aliud *interpres:* Ille attendit linguam ex quâ; hic linguam in-
quam vertit. Non ergo sufficit, Hebræas dictiones nudè vertere,
sed requiritur, ut sensus exprimatur, id quod isti profus negle-
xerunt. Lutherus autem hoc observavit, ideoque nullius vel
ignorantiæ, vel illicitæ audaciæ accusari potest. Imò ipse hoc
prævidens nasutulis istis satis respondit in præfatione super Esai-
am, nimirum *haud opus esse, ut verba singula singulis respondeant; sed*
sufficere, si simul sumta à simul sumtis non discrepent, hoc est, si totus con-
textus à toto contextu non dissentiat.

XXXII.

VI. Posset alia quoque interpretatio addi, quam suprâ tetigi in
 אני , ut nempe אני exponatur verbaliter, quæ radix signifi-
cat excitare, suscitare, vel evigilare *Iob. 41. v. 1. Zach. 2. v. 17,* ut sit
sensus, *post excitare me, vel, post excitari meum, vel, post surgere me* (su-
mitur enim quandoque neutraliter, ut *Psal. 57. v. 9. Excitare gloria*
mea, pro surge ideoque Tremellius vertit, Evigilante me) אני
excita-

excidentur hoc, id est, quicquid hic mundus habet, absumetur, consumetur, ut vicissim enallage assumatur tum temporis, tum numeri, & per FINI intelligatur externum mundi ædificium, sensu, quem supra posui in ἀναλύσει.

XXXIII.

Et hæ sunt illæ sex expositiones, ex quibus prima, tertia, quarta, & postrema probabiles maximè sunt, omnesq; ostendunt, Jobum de resurrectione corporum loqui, licet diversâ viâ & ratione id ostendant. Cæteræ ἐξηγήσεις sensu carent, absurdæ sunt, & cum antecedentibus ac consequentibus minimè conveniunt.

XXXIV.

V. DE SECUNDO VICTORIÆ FRUCTU. Hic *5. Secundus*
est aterna vita & beata visio, quâ Deum Redemptorem oculis etiam *victoriæ*
corporeis intuebimur. Sic enim inquit: *Et de carne meâ videbo DEUM.* *Christi fru-*
Quem supra nominaverat Redemptorem, nunc appellat DEUM, *ctus.*
respiciens ad Divinam Christi Naturam. Hunc autem se visurum
credit, quo pacto respicit ad naturam Christi humanam, quippe
quæ propriè oculis corporeis videtur. Augustinus quidem *lib. 22.*
de civitate Dei c. 29. non vult exponere de visione corporis, sed men-
tis, quia Deus videri nequeat, & sic vertit: *In Carne mea ero, cum*
videbo Deum. Sed facilè solvitur ejus ratio, quia licet Christus
non videatur quoad divinitatem, videri tamen potest quoad Hu-
manitatem. Loqui autem Jobum de visione corporali, patet
tum ex voce carnis, De Carne, vel in Carne meâ videbo: tum ex no-
mine altero, oculis meis. Pergit enim: *Quem videbo mihi, id est, in me-*
um bonum, meamq; beatitudinem. Nam Dativus *Mihi,* est gau-
dij, solatij & beatitudinis. *Et oculi mei viderunt, pro videbunt.* Ver-
bum videndi hoc loco aliud est à superiori, & significat propriè *in-*
tendere in rem aliquam oculis & animo, cum peculiari quodam sensu &
experientiâ rei conspectæ, ut *Ex. 3. v. 3. Eccles. 1. v. 16. Et non peregrini-*
mus, id est, Ego met ipse hisce meis oculis videbo & conspiciam.
Quo ipso clarè asserit, se resurrecturum proprio corpore, non a-
lieno. Ut enim Christus proprium corpus resumpsit, ita & no-
bis minimè aliena, sed nostra restituentur. *Hinc Tertullianus l. de*
resur. Non alius ero, sed aliud, nempe quoad qualitates & conditio-
nes. Idem significat Jobus, cum ait, seipsum visurum, se non fore

alium, vel alienum in resurrectione. Inquis: Ergo excluduntur impij à visione Christi? Resp. Non ab omni, sed à beata visione. Videbunt Christum, sed non sibi, ut Jobus; verum adversum se. Alij verba: Non alius, sic exponunt: Non alius vel alienus, nimirum ab hac fide, quam ego profiteor. Et hæcenus de vero sensu egimus.

XXXV.

Addit Jobus in fine versu 27. quædam verba, quæ cohæ-

rentiam videntur turbare. Sic verò habent: כְּלִי קִלְיוֹתַי בְּיַד קִי
De ultimis verbis v. 27, Horum verborum variæ versiones & interpretationes occurrunt, quorum gemina est interpretatio. Ad duo tamen genera referri possunt. Quidam enim in bonam exponunt, quidam in malam partem.

XXXVI.

1. Quidam exponunt in bonam partem.

1. Qui in bonam partem capiunt, de spe & desiderio Jobi exponunt, Unde vulgatus vertit: *Reposita est hæc spes mea in sinu meo.* Ratione nituntur isthac, quia hæc Jobi querela de morbis videatur nimis imporruna post sermonem tam animosum, de Resurrectione & vita beatâ. Hebræa sanè vox קִלְיוֹת est ambigua, descendens à radice קָלַף quæ & consummationem & consumptionem denotat, unde קִלְיוֹת non tantum sumitur pro vasis seminarijs, pro renibus, sed etiam pro cupiditatibus, cogitationibus & intimis quibusq; hominis, Psal. 7. v. 10. Psal. 16. v. 7. Psal. 26. v. 2. Psal. 73. v. 21. Psal. 119. 132. Pineda p. 114. pro renibus non posse accipi censet, quia addatur in sinu. Veros autem renes non esse in sinu: quæ tamen ratio valdè imbecilla est, cum vox sinus generaliter sæpè accipiat, pro medio, pro ventre ipso. Sed quicquid horum sit, vulgata sanè versio nimis remota videretur & violenta. Nullus enim occurrit locus ubi קִלְיוֹת sumatur pro spe vel desiderio ipso: קִלְיוֹת quidem denotat nonnunquam deficere desiderando Psal. 48. v. 3. *Concupiscit & deficit anima mea,* nimirum præ desiderio. Sed קִלְיוֹת pro spe non occurrit sumtum: Quia tamen cogitationes & intima quæque nonnunquam significat, non usque ad eò repugnamus, si quis ita cum Pineda vertere & sensum velit reddere: *Perfecta sunt & consummata hæc desideria mea, vel hæc cogitationes desiderantes & expectantes ad finem deductæ sunt, ut nihil habeam, quod amplius desir-*

us desiderem, neque vos aliud à me expectare debeat. Nam quicquid intime continebam animo, quod erat fundamentum fidei & spei meae, jam expressi. Eodem sensu sumitur Psal. 72. v. ult. יְהִי כְּמִן Consummata sunt orationes David, hoc est, ad finem perductae. Hoc igitur modo Jobus clausisset confessionem suam, ejusque perfectionem simul indicasset, quò & LXX. videntur respexisse suam versionem: $\text{πάντα μοι συντετέλεσθαι ἐν κόλπῳ}$, omnia mihi perfecta vel consummata sunt in sinu meo.

XXXVII.

Quòd attinet vocem יְהִי כְּמִן in sinu meo, diversimodè & illa redditur. Nomen כֶּלֶם propriè significat gremium vel sinum, ut Proverb. 21. v. 14. Syr. 4. v. 4. metaphoricè medium, medietatem vel concavitatem alicujus rei, ut sinus currus 1. Reg. 22. v. 35. Sic Lazarus versari dicitur in sinu Abrahæ, hoc est, in medio vitæ æternæ & fidelium, quorum pater est Abraham. Sic Filius DEI est in sinu Patris Iohan. 1. v. 18. id est, in medio & intimo Patris, seu ipse est Patris intimus, intimoq; affectu Pater ipsum complectitur, & velut in pectore impressum habet.

XXXVIII.

Fluunt hinc quatuor expositiones, quas recenset Pineda pag. 115. 1. Sinus refertur ad continendum aliquod arcanum, quod minimè vulgari oporteat, ut ille dixit: *Mibi, crede, in sinu est, neque ego disrumpor.* Hinc sensus; *Cogitationes hæ meae perfecta sunt & repositæ in sinu meo, in thesauro arcanorum velut absconditæ.* 2. Sinus quandoque notat perpetuam rei memoriam, ut in sinu gerere vel habere. Sensus: *Hæ cogitationes sunt perfecta in sinu meo, ut semper illarum recorder, nunquam è memoria mihi excidant.* 3. Sumitur sinus pro re charissimâ, quam intimis præcordijs impressam cupimus, sicut unigenitus est in sinu Patris. Iohan. 1. v. 18. Sensus: *Cogitationes sunt in sinu meo, ijs delector, easq; cordi altissimè imprimo, semperq; impressas volo.* 4. Pro tuto accipitur sinus reposito, siquidem in sinu securè aliquid asservari potest. Et sinus est locus excipiendi præmium, ut Luc. 6. v. 36. *Mensuram bonam dabunt in sinum vestrum.* Sensus: *Cogitationes meae perfecta sunt in sinu meo, in quo tutissimè requiescunt & certissima sunt.*

XXXIX.

Et hæc fuit expositio *Pinedæ* in partem bonam, eò imprimis directa, ut versionem vulgatam defenderet. Quantumvis autem nonnihil remota & violenta videatur, quia tamen nihil continet analogiæ fidei contrarium, suo illam loco relinquimus, nec cum quoquam curiosè litigare volumus.

XL.

2. Alij accipiunt in mala partem. II. In malam partem pleriq; accipiunt interpretes. Luth. Meine Nieren sind verzehret in meinen schoß. Pagninus & Vatablus: Defecerunt renes mei in sinu meo. Chald. Consumti sunt renes mei. Est igitur querela de infirmitate corporis. Sed statim quæritur: *Quomodo hæc verba cohereant cum antecedentibus?* Respondeo, 1. Jobo familiare fuit, ut patet ex toto libro, jam querulari ob dolorum atrocitatem, jam se consolari ob spem & fiduciam in DEUM. Duo hæc semper commiscet, jungitque; & modò de dolore suo, modò de spe verba facit, sicut solent ægri animo, qui coherens sententiæ non adeò respiciunt, sed modò se erigunt, modò querelas mixtim repetunt. 2. Datur insuper duplex coherens modus, Tremellius copulat per discretivam vel adversativam, tamen, hoc sensu: *Spero & credo me resurrecturum: Interim tamen consumuntur renes mei in sinu meo.* Vatablus in notis connectit per quamvis vel etsi: *Quamvis defecerunt renes mei in sinu meo, id est, cum tamen defecerint vires corporis mei intra me: hoc est, quamvis jam sim in summâ afflictione.* Modus hic connectendi optimus est, notatq; certitudinem spei & fiduciæ, hoc sensu: *Licet sim afflictissimus, omniaq; membra consumpta ferè sint, credo tamen me resurrecturum.* Adeoq; non tam querela est, quam Confirmatio spei, ut aptissima sit verborum coherens. Piscator similiter vertit: *Wiewol meine Nieren verzehret sind in meinem Busen.* Et hæctenus satis multa de *Ὁδὸς ἰσὺ* ipsoq; sensu literati diximus.

XLI.

Membrum Quartum.

ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ, IOEVM LOQVI DE RESURRECTIONE CORPORIS, NON DE RESTITUTIONE SANITATIS.

Duplex

Duplex argumentorum classis constitui posset, quarum prior contineret argumenta *primaria*: posterior *secundaria*. Sed ne nimis prolixi simus, *quod de* hanc contrahemus, & argumenta eo ordine proponemus, quo in textu ipso insinuantur.

Argumenta ostendentia, Iobum loquē de resurrectione corporis.

XLII.

I. A Cohærentia verborum cum antecedentibus.

Baldad cum socijs Iobum habebat pro impio, ideoque objiciebat cap. 18. v. 5. *Lux impij extinguetur, nec splendet scintilla ignis ejus. V. 13. Consumet robur ejus primogenitus mortis. V. 14. Avertetur de tabernaculo fiducia ejus.* Quibus verbis Baldad non tantum temporalem interitum impiorum confirmat, sed etiam omnem resurrectionis spem adimere videtur, imò haut obscure adimit. Fuit enim antiqua nonnullorum traditio, quam etiamnum tenent Judæi, memorante *Buxtorffio cap. 1. Synag. Judai.* resuscitatum iri tantum pios, sed prorsus expirare impios, æternisque tenebris obrui, ut nunquam redeant in vitam. Ejusdem opinionis videntur fuisse amici Iobi, ideoque crebrò objiciunt, eum prorsus extinctum iri, nullam vitæ spem reliquam esse, ejus memoriam prorsus perituram, & similia. Zophar certè de impio expressè ait cap. 20. vers. 9. quasi responsurus ad spem Iobi de resurrectione, eamque refutaturus: *Velut sterquilinum in sempiternum peribit impius; videntes eum, dicent, ubi ille?* Hoc verò de sola morte corporali nequit intelligi, quia idem de sanctis dici posset; sed de perpetuâ mortis & corruptionis continuatione vult istud intellectum Zophar, quòd impij nullum inter reliquos, qui resurgent, locum sint inventuri. Huic objectioni occurrit Iobus cap. 19. v. 24. ipsorumque affirmationi opponit thesin contrariam, hoc sensu: *Quamvis putetis, me esse impium, & post mortem nunquam revocandum in vitam, sciatis tamen, quòd ego spem in Redemptorem vivum, qui etiam me viventem producet ex terris: Non prorsus extinguetur Lux mea, nec tolletur omnis memoria, quoniam rursum pelle meâ circumdabor, & in carne mea videbo Deum, ideoque in tenebris perpetuis non manebo.* Hæc ipsa cohærentia satis evincit, Iobum loqui de resurrectione carnis, non de reparatione sanitatis. Argumentum formari posset hujusmodi: *Quod Baldad c. 18. objecit,*

I. A cohærentia verborum.

E

hoc

hoc Iobus c. 19. removit & refutavit. Sed Baldad Iobo objecit c. 18. perpetuam extinctionem sine omni spe resurrectionis. E. Iobus hoc ipsum removit c. 19. & per consequens verba de Redemptore vivo & carne, in qua visurus sit Deum, de resurrectione post mortem exponi debent, ut ita maneat vera *ἀντίθεσις* inter Baldadi objectionem & Iobi responsionem.

XLIII.

2. A prooemio Iobi.

II. A prooemio Iobi & attentione postulata. Si Iobus de temporaria restitutione locuturus erat, quid oportuit adeò magnificè præfari, oprando, ut verba sua conscriberentur in libro, & sculperentur in plumbo ad perpetuam rei memoriam? Si enim loquatur de re paulò post futura, quid opus scriptione tam firmâ, ad æternam recordationem, verè futurum esse, quod Iobus hîc affirmavit? Illa solemus annotare & tabulis inscribere, ut durent in æternitatem, quorum eventus adhuc de longè quasi expectatur & cum futurum quid pronunciat. Talis verò est resurrectio carnis, non restitutio sanitatis. *Illam sperasse & credidisse Iobum, intererat posteritati scire: hanc ipsi obvenisse, postmodum res ipsa loquebatur.*

Deinde hoc non ignotum est, quòd à resipiscentibus calamitates quandoque removeantur, statusque pristinus & crebrò melior à DEO reddatur. Imò amici ejus hæc Iobo pollicebantur, si rediisset in viam, à qua ipsum excidisse arbitrabantur. Ad hoc igitur quid tantâ attentione opus fuisset? Quid singulare Iobus narrasset? Quòd si verò de resurrectione & spe Iobi locus hic intelligatur, tunc rectè postulatur *partim* scriptio firma, & durans in æternum, quia de re longè post futura loquitur, *partim* attentio, quia de sublimi fidei articulo verba facit, & rem planè singularem narrat, nempe se in ipsa morte sustentari spe resurrectionis, id quod suo exemplo volebat & amicos & alios docere. Hinc ergo sic colligimus: *Quæcunque* expositio textum Iobi sic resolvit, ut nihil singulare, nec rem longè post futuram dicat, adeoque nullâ scriptione durante, nec attentione adeò magnâ opus

opus sit; illa vitiosa est, quippe contra mentem Iobi, & contra magnificum istud proœmium, quod præmisit. Sed talis est recentiorum expositio, quando Iobus putatur loqui de reparatione bonorum & sanitatis. Ergo vitiosa est, contra mentem Iobi est & contra magnificum proœmium, quod præmisit.

XLIV.

III. A plena scientia, quâ se nosse Iobus profitetur. Sic enim incipit: *Et ego novi.* Ubi duo notentur.

1. *Particula copulativa*, quæ hanc Iobi confessionem copulat cum aliorum fidelium confessione, & consensum indicat, ac si diceret: *Et ego scio, quod alij sciunt, & ego credo, quod ceteri fideles credunt.*

2. *Verbum* וַיֵּדַע, quod certam & indubitatam noticiam significat, ut supra in analysi indicatum est. Quibus præsuppositis, sic argumentamur: *Quodcumque nec Iobus, nec alij fideles, certò & infallibiliter norunt, de illo hæc Iobi confessio exponi nequit.*

Sed restitutum iri sanitatem & omnia bona, nec Iobus, nec alij fideles certò & infallibiliter norunt. E. de restitutione sanitatis & bonorum hæc Iobi confessio exponi nequit.

Major probatur, quia Iobus præmittit, se certò scire, quod dicturus erat, simulque innuit, & alios scire, quam ob causam, particulam copulativam utitur.

Minor confirmari facile potest. 1. Quoad Iobum. Unde enim tam certò scivit sanitatis & bonorum restitutionem? Non ex promissione communi, quia talis nusquam facta. Non ex revelatione speciali, 1. *Quia hoc ipso principium petitur. 2: Iobus desperavit potius de restitutione, quam ut illam certò sibi promitteret. 3. Alii hoc non unam scivissent, si Iobo singulariter fuisset revelatum.* Cur ergo particulam copulativam adhiberet? Par est ratio (2.) omnium fidelium, qui nec suam, nec Iobi restitutionem infallibiliter sciunt, cum nullibi sit promissa. Firma igitur perstat argumenti nostri conclusio.

Quia verò nervus in particula copulativa quodammodo fundatur, hoc objici potest, quòd nonnulli adversativè exponant

3. A plena
scientia Iobi.

quodammodo
revelatum

per sed vel tamen, ut etiam vertit Lutherus: Aber ich weiß/sicut eadem particula exponi debet Psalm. 115. v. 3. Sed Deus noster in caelo, ubi itidem Vau ponitur loco adversativæ. Quia tamen ordinariè est particula copulativa, nec hic ratio est aut proferri potest sat firma, cur à nativâ significatione sit discedendam, nos sensum copulativum retinere malimus, præsertim cum nihil præcedat immediatè, cui adversativa respondeat. Imò & cohærentia est evidentior, si copulativè exponatur. Præmisit enim captationem attentionis: *Vtinam scriberentur verba mea in plumbo ad perpetuam rei memoriam!* Iam si adversativa statim subjungatur: *Sed ego scio, quæ est cohærentia?* Rectius combinantur verba, si ita reddas, *Hoc est, quod annotari cupio, quod & ego, velut alii fideles, sciam, credamq; Redemptorem meum vivum.* Addimus autem *ἐν τῷ 851 ας*, quòd argumentum hoc tertium non tam in particula copulativa, quàm in verbo sciendi fundetur, ideoque nihil illi derogetur, quocunque sensu conjunctio exponatur.

XLV.

4. Anomine
Redemptoris.

IV. A Nomine *יְהוָה*, Novi Redemptorem meum. Si per nomen Redemptoris in specie Christus intelligitur, & ad ejus resurrectionem simul respicitur, tum exponi nequit hic textus in genere de DEO sanitate restituente, sed potius de beneficio Christi homines resuscitantis, quam consequentiam non impugnant adversarij. Sed verum est prius. Ergo & posterius. Minor continet *κρηνώδων* & in dubium vocatur à Photinianis, quibus quodammodo ad stipulatur Tremellius, qui in Bibliis suis ita habet: *Scio Redemptorem meum vivere, sive vindicem, qui tum personam meam ab interitu tandem vindicaturus est in aeternum adventu suo; tum causam meam nunc à procellis totius mundi & contumeliis vestris. Est autem is Deus Pater in Filio per Spiritum sanctum.* Verùm non alium, quàm unicum DEI Filium, & mundi Messiam intelligi, argumentis aliquot jam confirmatum dabimus.

XLVI.

1. Försterus habet regulam in Lexico pag. 122. Quoties verbum

יְהוָה

Hinc & quae inde nomina deducuntur, ipsi DEO tribuitur, tum immediatè probatur,
 de secunda Trinitatis personâ intelligendum est; nempe de Filio, qui ideò ho- quòd Chri-
 mo est factus, ut nos sub potestatem Satanae venundatos redimeret, suoq; re- stus per Re-
 gno vendicaret. Itaq; ejusmodi omnes loci V. T. confirmârunt fidem de in- demtorem à
 carnando Filio DEI, & in carne redemptione humani generis per sanguinem Iobò intelli-
 ipsius. Potest hoc probari per inductionem locorum, ut Gen. 48. v. 16. gatur.
 Angelus ^{ἄγγελος} qui redemit me ab omni malo, &c. id quod non
 nisi de Filio DEI, Angelo increato, potest intelligi. Sic Ex. 6. v. 6.
 Redimam vos in brachio extento: Et C. 15. v. 13. Duxisti populum,
 quem vendicâsti. Ista verò eductio non obscurè Christo adscri-
 bitur 1. Cor. 10. v. 3. & 9. quippe qui illos comitatus, & quem ipsi
 tentâsse dicuntur. Sic Psal. 74. v. 2. Vendicasti tribum hæredita-
 ris tuæ. Esa. 44. v. 22. vendicavit Jehovah Jacob. Imprimis huc
 spectat locus ex Esa. 63. v. 9. ubi Ecclesia V. T. præconio Euchari-
 stico Christum agnovit & celebravit Redemptorem. Nominat
 enim Angelum faciei, qui non est nisi Filius DEI, & huic attribuitur
 redemptio: Ipse redemit eos. Quia ergo & hîc in angustijs erat consti-
 tutus Jobus, utique ad nullum Redemptorem alium confugit, ni-
 si ad Christum. Adde Jerem. 31. v. 11. Redemisti Jehovah Jacob.
 Michea 4. v. 10. Afferet te DEUS. Osee. 13. v. 14. De manu inferni
 redimam eas, quod de victoria Christi exponitur 1. Cor. 15. v. 15.
 Quia ergo fideles in V. T. Deum vocâdo Redemptorem, semper re-
 spexerunt ad Christum, tanquam Messiam futurum, & Redemto-
 rem in specie sic dictum, hinc concludimus, idem fecisse Jobum,
 in semmis istis miseris cõstitutum. Nec enim negari potest, quòd
 Deum alloquatur, ut clarè indicat v. 20. Vi ergò prædictæ Re-
 gulæ Christus per Redemptorem immediatè intelligi debet.

XLVII.

2. Idem probari potest exinde, quia nomen Redemptoris soli
 Christo propriè competit. Notat verò talem vindicem, qui tum
 redimendis consanguinitate junctus est, tum pretium quod-
 dam pro redemptione interponit, uti supra in ἀναλύσει ostendi-
 mus. Hinc Försterus pag. 124. hanc regulam præscribit: Quando
 Scriptura DEVM sic vocat, (hoc est, Redemptorem) tunc simul insti-
 nuat, quòd Filius DEI debeat assumere carnem nostram, & noster fieri con-
 sanguineus, ut posset nos jure propinquitatis redimere, ut Esa. 59. ver. 20.
 Et veniet ad Zion Redemptor, hoc est, Christus Homo, & propinquus

Requisita
Redemptoris
proprie dicti

noster factus. Similes textus habentur *Psal. 19. versu ultimo. Psal. 72. v. 14. Psal. 74. v. 2. Psal. 78. v. 35.* Cum ergo vox Redemptoris soli Christo proprie conveniat, quippe, qui solus est noster consanguineus, & nos aliò seu à Deo devolutos, jure fraternitatis per sanguinem suum regno suo asseruit, *Ioh. 8. v. 36.* utique & Jobus spem ponendo in suum Redemptorem, non nisi Christum intellexit. *Pineda* in hunc locum *p. 98.* quinque; Redemptionis & Redemptoris veri leges enumerat. 1. *Propinquus esto.* 2. *Consanguinitatis jure redimito.* 3. *Injusto possessori prædam eripito.* 4. *Hæc pretium nullum solvito.* 5. *Sanguinem pro redemptionis pretio vero Domino offerito.* Hæc quinque; Redemptoris requisita (quæ ex Scripturis & analogia fidei probari possunt) non Patri, sed soli Christo conveniunt, Ideoque is solus proprie Redemptor noster est, & vocatur. XLVIII.

3. Universa Scriptura testatur, opus Redemptionis nostræ, non nisi Christo competere. Quicumque enim nos suo sanguine redemit, & DEO Patri pro peccatis nostris satisfecit, is solus est noster Redemptor: Sed solus Christus suo nos sanguine redemit: E. solus Christus est Redemptor noster. Minor probatur, quia sanguine Christi sumus Redempti, non auro, *1 Pet. 1. v. 18, 19.* Dedit semetipsum pro nobis Christus *Tit. 2. v. 14.* ipse est Redemptor vivus. *Gal. 3. v. 13. Rom. 6. v. 9. Heb. 7. v. 25.* Adde *Luc. 21. v. 28. Marci 10. v. 45. 1. Tim. 2. v. 6. Apo. 5. v. 9.* Jam, Quicumque est redemptor noster specialiter sic dictus, in illo spem suam posuit Jobus & de illo loquitur *v. 25.* Nulla enim potest proferri ratio, cur de hoc non loquatur. Sed Christus est Redemptor specialiter dictus. E. in illo spem suam posuit Jobus, & de illo *v. 25.* loquitur. XLIX.

4. Qui primus resurrexit, qui nos resuscitabit & judicabit, eum intelligit Jobus per Redemptorem. Sed Filius hominis, hoc est, Christus, primus resurrexit, nos resuscitabit & judicabit. E. Jobus Filium hominis, hoc est, Christum per Redemptorem intelligit. Major probatur exinde, quia spem resurrectionis collocat Jobus in isto Redemptore, ut sicut hic surrexit, ita & se resurrecturum credat. Minor demonstratur clarissime ex *Ioh. 5. v. 25. Ioh. 6. v. 40. Philip. 3. v. 20. Matth. 24. v. 30, 31.* L.

5. Nullum est dubium, quin tota hæc Confessio Iobi ex verâ fide & *πληροφορία* cordis sit profecta. Imò ipsum scire Iobi nihil

hil est aliud, quàm credere, siquidem verba notitiæ apud Hebræos non solam *γῶσις* denotant, sed sæpius affectum, effectusq; consequentes, unde ipsa fides vocatur notitia *Esa. 53. v. 11. & Ioh. 17. v. 4.* Quâ hypothesi præsuppositâ, sic concludimus: Quod est verum fidei salvificæ objectum, id per Redemptorem intelligitur. Sed Christus, Messias mundi, est verum fidei salvificæ objectum. E. Christus, Messias mundi, per Redemptorem intelligitur. Major vera est ex hypothesi probata. Si enim per scire Iobi fides notatur, utique per Redemptorem, fidei objectum, ut sensus sit, *Credo Redemptorem meum vivere*, Minor pariter firma est, siquidem fides salvifica non apprehendit Deum absolutè & in genere, sed potius Christum, ut innuitur *Ioh. 1. v. 12.* unde Scriptura N. T. semper inculcat *credere in Christum, fidem Christi, fiduciam in Christo, &c.* ut ostendat, Nullum aliud esse fidei salvantis objectum directum & immediatum, quàm Christum DEI & Mariæ filium.

LI.

6. Iobus Redemptorem suum ita describit, quòd vivat. Ne quis autem excipiat, Deum etiam in genere sæpius nominari viventem, mox addit Iobus, *se vitam naturalem intelligere, in quam Redemptor suus sit revocandus.* Ait enim: *Novissimè super pulverem stabit.* Hinc concluditur, quod per verba illa nō intelligatur vita Dei, 1. *Quia isthæc est æterna, non postremis demū temporibus futura, prout Iobus Redemptoris vitam hinc describit.* 2. *Quia de Deo Patre dici nequit, quòd is super pulverem sit staturus vel è pulvere excitandus; In quem enim non cadit mors, in eum nec cadit statio super pulverem, hoc est, resurrectio ad vitam naturalem.* Quòd si verba *super pulverem stare*, nolint exponere de *ἀναστῆναι*, petent principium, pervertent textum, & confingent glossas, quæ probari nequeunt. Manemus ergo in simplicitate literæ, & per *ἄμυ* pulverem seu terram intelligimus: per ipsum verò stare resurrectionem, quando quis è sepulchro prodiens, vicissim vivus stat super terram, siquidem aliæ expositiones omnes evidentibus absurdis laborant. Brevissimè igitur dicendo notatur resurrectio Christi, & quæ inde pendet, resurrectio nostra, in extremo die futura, unde ob hoc ipsum vita vocatur *Ioh. 14. v. 6. I. Ioh. 1. v. 2.* Nos autem ex dictis ita colligimus: **Cui non comperit vita & resurrectio corporalis, is per Redemptorem**

rem

rēm à Jobo nō intelligitur. Sed DEO absolutē consideratō nō
competit vita & resurrectio corporalis, sed tantūm DEI Filio in-
carnato, E. DEUS absolutē consideratus per Redemptorem
à Jobo non intelligitur, sed Dei Filius incarnatus.

LII.

7. In hujus Confessionis fine loquitur Jobus de visione corporali.
Dicit enim, & quidē se de carne suā visurum DEVM, suis oculis corpore-
is. Ac verò DEUS Pater oculis corporis videri nequit, cūm essen-
tia divina sit invisibilis. Christus autem, DEI Filius incarnatus,
conspici potest corporaliter, siquidem verum corpus habet, & a-
spicietur etiam in extremo die, non tantūm à pijs, sed etiam im-
pijs, Zach. 12. v. 10. Unde vicissim sequitur, per Redemptorem, quem
se Jobus visurum credit, non nisi Christum denotari.

Excipiunt, Etiam DEVM videri posse, si non in suā essentia, tamen
in specie assumta, ut Ezech. 1. Dan. 7. &c. unde putant, notari per hanc
visionem, illam DEI apparitionem, quæ in ultimis Jobi capiti-
bus describitur.

Respon. Id dici non probari, imò falsum esse, i. quoniam
apparitio ista fuit Jobo ignota & inexpectata, ut contextus indi-
cat: visio autem de qua C. 19. v. 26. fuit ipsi promissa, cognita, &
certò sperata.

2. Non legitur expressē cap. ult. quòd DEUS visibili quadam
specie apparuerit Jobo, sed tantūm refertur c. 38. v. 1. quòd de tur-
bine, hoc est, præmissā ingenti quadam tempestate, Jobo respon-
derit. Verūm si maximē concedatur, Deum visibili formā appa-
ruisse (quia v. 5. id videtur innuere) non tamen hæc apparitio est illa
visio, de qua Jobus c. 19. loquitur, ut ostensum. Neq; potest evi-
denter probari, Deum in terrā stetisse, cūm appareret Jobo c. 42.
sicut dicitur. c. 19. super terram stabit. Nam magis consentaneum, si
apparuit Deus, eum sublimiorem à terrā visum esse, in eo videlicet
loco, unde prius de nube & caligine loquebatur, ut jam tum qui-
escente turbine & dissipatā nebulā Dei majestas mirabili aliquā
& illustri specie sese exhiberet conspiciendam.

3. Jobus redemptorem naturaliter vivum & resuscitatum intel-
ligit, E. etiam de visione ipsius corporali, non de specie apparente
loquitur.

4. Jobus intelligit visionem ultimo mundi tempore futuram,
qualis non fuit isthæc apparitio.

LIII. Pho

Photiniani nihil aliud reponere possunt, quàm expositionem nostram nimis esse arbitrariam, quippe cum nomen Redemptoris ipsi quoque Patri tribuatur in sacris ut 2. Sam. 7. v. 23, Esa. 60. v. 16.

Exceptio
Photiniana-
rum.

Resp. 1. Nulla inest argumento huic necessitas: Nomen Redemptoris alibi tribuitur DEO in genere. E. etiam hinc, Nam & Moses vocatur Redemptor Act. 7. v. 35. Num inde statim inferri potest, quòd & Iobus intelligat Mosén per nomen Redemptoris? Eadem sanè est colligendi ratio, ut Photiniani argumentantur, nempe à particulari, quod nihil probat.

Responsio.

2. Dicta allegata rectè exponuntur de Filio Dei, ut maneat universalitas regulæ suprà indicatæ. Nam Christus etiam in V. Test. cepit fuit Ecclesiæ, ideoq; eam meritò liberavit & redemit tam à temporalibus, quàm spiritualibus inimicis & periculis. Sic 2. Sam. 7. sermo est de liberatione & educatione Israelitarum ex Ægypto. Eduxit autem populum istum Angelus, qui Moyfi apparuit in rubo, Exod. 3. v. 2. 6. qui visus est interdum in columna nubis, noctu in columna ignis, Exod. 13. v. 21. Num. 9. v. 18. Hic autem non fuit alius, quam Christus 1. Cor. 10. vers. 4. 9. Es. 63. v. 7. & seqq. Pari modo Es. 60. v. 16. Christus innuitur. Sermo enim est de ipsa salvatione, & redemptione, quæ non nisi Christo competit. Similes textus leguntur Es. 43. v. 1. 6. 48. v. 17. 20. 6. 49. v. 7. 26. 50. v. 2. in quibus locis omnibus Christus includitur, quia sunt partes concionum Evangelicarum, quarum fulcrum est Christus cum suo merito.

3. Si maximè concederetur ex abundantia, Redemptoris nomen & Deo Patri quandoque tribui, fieret tamen hoc, quia Redemptio est opus ad extra, ideoque commune toti Trinitati. Servandus autem est ordo Personarum, sicut & in aliis operibus externis fieri debet. Ordo iste requirit, ut si terminum respicias, soli Filio Redemptionis opus propriè feratur acceptum. Quando igitur Pater nominatur Redemptor, tunc est attributio nominis, ob aliquam communitatem operis; Interim Redemptio ipsa & ejus executio propriè competit Christo Mediatori, & hunc à Jobo intelligi, argumentis sat firmis fuit demonstratum.

5. A nomine
Postremus.

V. A nomine **אַחֲרֵי**, quod notat postremum, & novissimum, unde sic colligo: Tale quid Jobus intelligit, quod novissimo tempore, adeoque post multa annorum intervalla futurum erat. Hæc enim est nativa significatio istius nominis **אַחֲרֵי**. Sed restitutio sanitatis & honorum, non est facta novissimo tempore, post multos annos. Ergo istam Jobus non intelligit. Minorem probo, quia statim post colloquium cum Deo Jobus convaluit c. 42. vers. 9. 10. Istud vero colloquium post multos demum annos, adeoque novissimo tempore à sermone hoc Jobi c. 19. habitum fuisse unde probabitur? Est enim continua narratio colloquii Jobi cum amicis, quod statim excepit colloquium & responsum Dei, ubi Jobus convaluit, ideoque verosimilimum est, paucas intervenisse septimanas. Hæc autem non constituunt tempus aliquod novissimum, quo tamen futurum erat, quod Jobus hinc commemorat.

LV.

6. A verbis
super pul-
verem sta-
bit.

VI. A verbis, **Super pulverem stabit**. Nulla horum expositio commoda potest afferri, si de temporali restitutione exponas confessionem Iobi. Nam de Redemptore ipso hæc verba loquuntur, & de statione novissimis temporibus futura. Quæ verò quæso ratione hæc cohærent cum sanitatis recuperatione? Quæ occasione, & quibus de causis hinc verba faceret Iobus de Redemptore stante super terram, si non nisi ad restitutionem bonorum respiceret? Quod si verò de resurrectione Jobum loqui ponas, omnia cohærent optime. Tum enim statio Redemptoris rectè exponitur de adventu in carnem, resurrectione è mortuis, & ultimo adventu ad iudicium, quæ omnia non pugnant, sed simul stare queunt. Nam & tempus incarnationis vocari tempus novissimum, patet ex I. Cor. 10. v. 11. I. Iohan. 2. v. 12. Heb. 1. v. 2. Deinde resurrectionem corporis novissimo die futuram, per se patet. Quamcunque igitur expositionem recipias, corruet opinio Phoenicianæ, & confirmabitur nostra. Si stationem illam de Christi resurrectione intelligas, Iobus exinde suam quoque voluit assertam, quia posito antecedente, ultrò sequitur consequens. Si de adventu ad iudicium ejusque fine primo, qui est resurrectio mortuorum, adhuc clarius & magis directè probatur nostra expositio.

LV

VII. A verbis, postquam corroserint carnem ^{7. A verbis,}
 meam. Utcunque hæc exponantur, ipsa tamen mors & corru- ^{postquam}
 ptio totalis innuitur, si verbum ^{corroserint} קָרַד pro corrodere accipiatur, ^{carnem}
 Nam subintelligendi sunt vermes, uti pleriq; statuunt interpre- ^{meam}
 tes, quos dicit carnem suam corrosuros. Hoc autem fieri nequit,
 nisi mors præsupponatur. Sic Iobus c. 17. v. 14. per similem phra-
 sin ipsam corruptionem innuit, quando ait; *Putredini dixi, Pater*
meus es; mater mea & soror mea, vermibus. Quo præsupposito, fir-
 miter concluditur, Jobum de restitutione sanitatis non loqui.
 Qui enim verba facit de re post mortem futura, is non loquitur
 de beneficio temporali vel hujus vitæ. *Et hæc est prima illorum*
verborum expositio.

Deinde vox קָרַד potest verbaliter capi, ut sit sensus, *post ex-*
citari meum, excidentur hæc quæ videtis, hoc est, in nihilum redige-
 tur mundus, de qua interpretatione supra egimus in $\alpha\lambda\upsilon\sigma\eta\ \delta\epsilon$
 $\epsilon\kappa\ \theta\epsilon\omicron\varsigma$. Quo pacto clarè innuitur resuscitatio, ultimo die futura,
 ut sanitatis restitutio nequaquam possit intelligi.

Non minus pro nostrâ sententia facit illorum expositio,
 qui verbum קָרַד $\delta\tau\omicron\ \kappa\omicron\iota\nu\gamma$ reperunt; Est enim locutio Iobi ellip-
 tica, ut ita compleri debeat; *postquam pellis mea consumpta fuerit,*
hæc jam adde, similiter super terram stabit, vel consurget è terrâ, quâ ra-
 tione iterum clarissimè probatur resurrectio corporis.

Deniq; si קָרַד deducatur à קָרַד & vertatur per *circumdabitur,*
 de quo itidem supra prolixè egimus, vicissim stabilitur nostrâ o-
 pinio de circumvolutione pellis circa carnem, hoc est, de resur-
 rectione, extremo die futurâ.

Ita ergo videmus, sive verba illa exponantur de corrosione
 vermium, sive de excidio mundi, sive per ellipsin, sive de circum-
 volutione cutis, semper confirmari opinionem nostram, simulq;
 cadere contrariam. Quod enim dicunt, *Iobum loqui de attritione cor-*
poris per morbum, probare nequeunt: Morbus enim nunquam pror-
 lus corpus corrodere, adeoq; destruere dicitur. Tale insuper hîc
 intelligitur, quod novissimam Redemptoris stationem consequi-
 tur, ideoque de morbo & sanitatis recuperatione dictum Iobi
 falsò exponitur.

3. *A verbis, Et de carne mea videbo Deum.*
 Et de carne
 mea videbo
 Deum.

LIX. A verbis, Et de carne meâ videbo Deum.
 Qui loquitur de visione DEI de carne, vel ex carne, is loquitur de
 statu futuro post hanc vitam. Sed Jobus loquitur de visione Dei
 ex carne. E. loquitur de statu futuro post hanc vitam. Minor est
 in textu. Major probatur, quia visio Dei in carne est corporalis,
 & fit de facie ad faciem, unde Jobus expressè: *Videbo his oculis meis,*
 corporeos monstrans & intelligens, qualis videndi modus non
 datur in hac vitâ, sed tantùm post resurrectionem.

Exceptiones
 adversario-
 rum.

Adversarij contrâ quasdam glossas & exceptiones afferunt.

1. *Videbo DEVM de carne meâ, idem est, ac si dixisset Jobus, ex afflictione,*
quam sentio in carne mea, cognosco, Deum me affligere.

Respondeo: 1. Qualis quæso ex hac paraphrasi oritur conso-
 latio? Num hoc istud singulare est, quod Jobus ad perpetuam rei
 memoriam in silice scribi exoptat?

2. Jobus non loquitur de re & sensu præsentî, sed de futuro,
Videbo, & quidem in novissimis diebus. A DEO autem se affligi,
 jam tum ipso actu & in præsentî cognoscebat.

3. Quivis maleficus, à carnifice virgis cæsus, posset dicere, *se vi-*
dere Deum de carne sua, quia sentit afflictionem.

4. Mera est petitio principij & violenta interpretatio, quia
בשר vel caro in Scripturis nunquam idem est, quod afflictio in
 carne. Ita enim confunderetur substantia cum accidente. Quo
 pacto omnia possent in dubium vocari, & similibus glossis cor-
 rumpi. Versu statim præcedenti 20. eadem vox haberetur & ipsa
 carnis substantia denotatur.

2. *Videbo DEVM, idem est, ac videbo vel agnoscam DEI potentiam, &*
providentiam, & beneficentiam, ut exponit Mercerus: vel ut Vatablus,
sentio Deum esse, qui me affligit, ne putes me illum ignorare.

Respondeo. 1. Quàm ferax glossarum est ingenium adversa-
 riorum, ut etiam contrarias assumant, idemque dictum in bo-
 nam & malam partem simul exponant! Prius autem deliberent,
 quam imprimis eligant.

2. Vatabli

2. Vatabli expositio nequit consistere, cum ita nihil singulare dicatur, nulla consolatio ibi contineatur, nec res futura, sed præsens innuatur, omniq; ratione destituatur.

3. Jobo nihil potuit constare de certo beneficentiæ divinæ in temporalibus experimento: Cur ergo tam audacter ad id provocaret?

4. Agnitio divinæ potentia fit intrus & oculis mentis, non foris & oculis corporis, qualem tamen Jobus haut obscure innuit. Licet enim verbum *וַיֵּרְא* nonnunquam de interno mentis sensu accipiatur, ut Genes. 41. vers. 1. *Et vidit, hoc est, intellexit Jacobus*; attamen verbum *וַיֵּרְא* de sensu visus externo usurpatur, unde Prophetis vulgò tribuitur, qui hinc *videntes* inter cætera dicuntur, quoniam externas quandoq; visiones, & apparitiones habuerunt.

LX.

3. Refert Pineda pag. 112. *Hebraum quendam octogenarium, qui jam antè Venetijs & Roma docuerat, Hispalim ad se venisse anno 99. & hanc glossam sibi obtrudere voluisse, videre Job in carne suâ DEUM, idem esse, quod DEI mirabilia in Carne alioquin arumnosâ cognoscere, quasi Job in illo morbo suo, miraculo vivens virtute divinâ corroboretur.*

Resp. Ex rationibus modò positis, similiter hæc ipsa glossa refutari potest. Nam 1. isthæc cognitio mirabilium fuit præsens, Jobus autem loquitur de futuro. Nec est ratio, cur enallagen temporis assumam, quia non est recedendum à proprietate literæ, nisi cogens afferatur ratio. 2. Jobus loquitur de visione post corrosionem, hoc est, post mortem, E. non de visione mirabilium ante mortem. 3. Non cessisset hoc solatio. Quò enim quis diutius in angustiis sustentatur, & relinquitur, eò plus patitur, unde pressi nihil magis exoptant, quàm obitum. Jobus autem verbis istis se erigit, & consolationis loco illa proponit.

LXI.

IX. Ab opinione Iobi, secundum quam de re-^{9. A Iobi opinione.}stitutione temporalium desperavit. Quicumq; se brevi moriturum, & nunquam ad prioris status florentis habitum rediturum putat, is restitutionem sanitatis & bonorum non præsumit, multò minùs certò & infallibiliter ad illam provocat. Sed

F 3

Jobus

Jobus brevi se moriturum putavit &c. E. sanitatis restitutionem non præsumpsit. Major certa est; Minor variis dictis probari posset, verum sufficientia sequentia. Cap. 10. v. 20. 21. *Dimitte me, ut recreer paululum, Antequam vadam & non revertar.* Ratus igitur est, se brevi ex hac vitâ abiturum. Clarius adhuc est textus c. 7. v. 7. *Ventus est vita mea, Non revertetur oculus meus, ut videat bona.* E. penitus desperavit de felicitate status temporalis. C. 13. v. 15. *Ecce occidet me, non sperabo.* Sthe/ er wird mich doch erwürgen / vnd ich kans nicht erwarten / quod vulgata falsò reddidit: *Etiamsi occiderit me, in ipso tamen sperabo.* C. 16. v. ult. *Anni numerati venerunt, & semitam, per quam nō revertat, ambulabo.* C. 17. v. 1. *Spiritus meus corruptus est, Dies mei succisi sunt, solum mihi superest sepulchrum.* C. 17. v. 14. *Putredini dixi, Pater meus. Ver. 15. Vbi est nunc præscolatio mea, quis eam intuebitur, in sepulchrum descendet.* Cap. 30. v. 22. *Scio, quia morti trades me, ubi constituta est domus omni viventi.* Iam si Jobus scivit, se brevi moriturū, quomodo scire & expectare potuit contrariū, se non moriturum? Imò in hoc ipso c. 19. v. 10. ait: *Destruxit me undiq; & fecit recedere à me sicut lignum spem meam.* Er hat mich zerbrochen vmb vnd vmb / vnd leßt mich gehen / vnd hat ausgerissen meine Hoffnung wie ein Baum.

L XII.

Ad hæc argumenta fortissima nihil aliud excipere queunt, quàm Jobum ista proloqui *ex mærore animi.* Fatemur a. ipsum fuisse mærore correptum, non tamen ratione spoliatum, ut nesciret, quid loqueretur. Dixit ergo veram mentis suæ sententiam, & prout corde statuit, sic ore protulit; Dixit se brevi moriturum, spem suam omnem esse excisam, E. etiam verè ita statuit, & per consequens c. 19. ubi de re certa sibiq; infallibiliter cognita sermonem facit, non restitutionem sanitatis bonorūve, vel ullum temporale beneficium intelligit, sed resurrectionem corporis & æterna bona. Alias isthæc *εὐαλλιο φανη* conciliari nequeunt, quod tamen fit optimè, si dicas, Jobum desperasse de Bonis temporalibus, sed sperasse bona æterna, & futuram corporis resurrectionem.

LXIII.

X. Ab absurdo & periculo. Si talis mos exponendi Scripturas introducatur, ut glossæ & expositiones fingantur pro arbitratu, nulla tandem manebit certitudo, sed quidvis ex quovis

quo vis deducet quivis, nec habebimus ultra Theologiam, sed mera humani cerebri figmenta. Proinde non sumus tam temerarij, ut ob quasdam adversariorum ratiunculas cedamus protinus, & antiquam Ecclesie expositionem tot seculis defensionem deseramus, ne istae novitates paulatim corrumpant fidem puriorem, & merus sequatur Epicureismus. LXIV.

XI. A Testimonio LXX. interpretum. Hi enim per 11. A testimo-

Goel Christum, per stare super pulverem ipsam resurrectionem intel-
lexerunt, quando ad hunc modum verterunt: ὅσα ὅτι ἀείναιός ἐ-
στιν ὁ ἐκλύειν με μέλλων, ὅτι γῆς ἀναστήσεται τὸ δέσμα μου, hoc est.

Scio ego, quod aternus est, qui me solvere debet, & super terram suscitabit pel-
lem meam. Qui vero nos solvit à peccato, ab ira DEI, est Christus; & hic idem nos resuscitabit super terram, in die ultimo pantocritico. Idem interpretes in extremo capite Jobi sic legunt: Mortuus est Iob senior & plenus dierum. Scriptum est autem (nempè c. 19. aliò enim collimare nequeunt) ipsum rursus resurrecturum, cum quibus resuscitat Dominus. Quae verba Nicetas testatur, referente Pineda p. 104. neq; in Hebraeo, legi, neq; apud Aquilam & Symmachum, legi tamen apud Theodotionem, quod ipsum concedit editio Sixti Vaticana. Idem agnoscit Origenes in Epistola ad Africanum, de historia Susannae. LXV.

XII. A Testimonio Targū. Loco פְּרִיקִי legit istud פְּרִיקִי 12. A testimo-

notante Schindlero in Lexico fol. 267. Quod idem est, ac Redemptor
meus. Sic autem vocat Christum, quia carnem nostram assumens gum.

factus est noster frater, Consanguineus, ut nos ex potestate Diaboli redimendi jus ad ipsum pertineret. Eademq; vox habetur Esa. 59. v. 20. Et veniet ad Zion. In hebraeo est פְּרִיקִי Targū habet פְּרִיקִי Redemptor; A. E. פְּרִיקִי הוּא הַמְּשִׁיחַ Iste est Messias. Ab eadem radice descendens vox habetur 1. Tim. 2. v. 6. in editione Syriaca, Semetipsum

dedit pretium פְּרִיקִי redemptionis: Et Luc. 1. v. 71. פְּרִיקִי

ut liberaret nos ab inimicis nostris. Vnde nomen פְּרִיקִי vel פְּרִיקִי notans redemptorem κατ' ἐξοχήν ita dictum, hoc est, Christum. Cum igitur eandem vocem adhibeat Targum Job. 19. sequitur, quod verba Jobi de ipso Messia intellexerint.

66. A Te

13. A Testi-
monijs Ra-
binorum.

XIII. A Testimonijs Rabbiorum. Pineda p. 101. & 13. refert, R. Samuelem Marochianum nostram de resurrectione interpretationem agnovisse, & probasse in Epist. de adventu Messiae ad Isaacum Israelitam, C. 11. Potest insuper huc referri quoddam dictum R. Haccados, quem Iudaei Magistrum nostrum sanctum nuncupant ex libro, quem נ"י"ן נ"י"ן id est, revelatorem arcanorum nominant. Verba sic habent, ut illa citat Galatinus l. 3. de Arc. cath. Vet. c. 19. fol. 153. B. C. *Quia Messias DEVS & Homo futurus est, vocatum est nomen eius Immanuel, quod interpretatur Nobiscum DEVS, in corpore scilicet & carne nostra. Quemadmodum Job testatur 19. cap. dicens. Et ex carne mea videbo Deum. Hec ille. Unde patet, quod R. Haccados putarit, Jobum loqui de Messia, nobis quoad carnem simili, & quem Jobus se ex carne sua visurum speravit. Huc pertinet antiqua illa Thalmudistarum traditio, quod mundus DEUM sit visurus oculis, & populi digito sibi invicem illum ostensuri, quam refert Galatinus lib. 3. c. 27. & ibidem citat ex Beresith Ketanna, hoc est, expositione Genesis Minoris super illud Gen. 18. & Apparuit ei Dominus, haec verba. Scriptum est Job. 19. Et rursus vel postea pelle mea circumdabuntur ista, & ex carne mea videbo DEVM. Ubi notes duo. 1. Visionem (pelle circumdabuntur) quo pacto veteres Thalmudistae pariter locum istum intellexerunt de resurrectione, & Lutherus eundem plane sensum expressit. 2. Quod visionem corporalem a Jobo notari censuerint. Eo enim sine Jobi dictum allegatur ibi, ut probetur traditio, quod Mundus oculis corporeis DEUM sit visurus. Nostram ergo doctiores Rabbinum opinionem expressè approbant, & contrarias refutant.*

14. A testi-
monijs Pa-
trum.

XIV. A testimonijs Patrum. Nullus est ex orthodoxis & antiquis Patribus, qui non dictum hoc Jobi de ipsa carnis resurrectione exposuerit. Hieronymus ad Pammachium scribit: *Quid hac Prophetia manifestius? Nullus tam aperte post Christum, quam iste ante Christum de Resurrectione loquitur, sperat resurrectionem, Amò vidit & novit.* Cassiodorus lib. 1. divin. lect. c. 5. *Resurrectionem carnis,*

carnis sic prophetat, ut nullus de ea vel manifestius vel cautius aliquid scripsisse videatur. Scio, ait, quod Redemptor meus vivit etiam. Augustinus lib. 22. de civitate Dei, cap. 29. Illud, quod ait Iob, In carne meâ videbo Dominum, resurrectionem carnis sine dubio prophetavit. Cyprianus in expositione Symb. Iob mysticis redundans totus eloquiis, evidenter resurrectionem mortuorum prædicit. Adde Clementem Romanum lib. 5. constit. c. 5. Tertull. de resurrect. car. c. 29. Cyprianum lib. 3. Testim. c. 58. Iustinum in orat. ad Antonium. lib. 5. cap. 15. Nazianzenum orat. 23. in laudem Heronis; Cyrillum Hierosolym. catech. 18. &c.

LXIIIX.

Membrum quintum.

ΕΠΙΛΑΤΣΙΣ CONTRARIARVM RATIONVM.

Inter veteres fuit Eugubinus, qui sententiam illam Iobi de metaphorica resurrectione ad meliorem vitæ conditionem atq; fortunam interpretatus est. Nam juxta ipsum, novissime post calamitosam conditionem Redemptor de terrâ resurrexit, cum tandem visus est sententia. Deus ipsi Iobo: tunc rursus circumdatus est Iob pelle suâ, cum illi integra & sana restituta est, quæ ulceribus tota concisa & lacerata fuerat: tum etiam redditus est externus splendor & amictus bonorum omnium, quibus antea spoliatus fuerat: Vidit præterea Deum loquentem secum, non viderunt alij. Non enim visus est Deus tribus amicis. Eandem εἰρήνην probat & defendit Georgius Eniedinus, Neo Arrianus. Argumenta, quibus contra nos pugnant, sunt in duplici differentia. Quædam nostræ εἰρήνης, quædam versioni Lutheri opponuntur. Nos utramque classem distinctim considerabimus.

LXIX.

Objectiones.

Contra interpretationem hæctenus demonstratam.

I. Hebræi æquè, ut Christiani, resurrectionem mortuorum credunt, ideoq; hæc verba Iobi, eodem sensu interpretati fuissent. At verò nemo Hebræorum Rabbiorum sic de hoc locutus est: Ergo sequitur, alium horum verborum esse sensum.

G

Resp.

De senten-
tia Hebræo-
rum.

Resp. 1. Argumentum est petitum ab auctoritate humana, quæ nihil valet in divinis, & rejicitur ab ipsis Photinianis. Nam possent multa nominari dicta, quæ Rabbinii diversimodè aliterque ac nos, exponunt, etiam circa illa dogmata, in quibus est consensus, ut de Messia. Num autem vera interpretatio est rejicienda, quia Rabbinii, quorum tamen sensus sunt occæcati 2. Cor. 3. v. 14, eam non ad probant?

2. Falsissimum est, quod assumitur, ut verum. Suprà enim audimus testimonia Rabbinorum, qui haut obscure innuunt, Jobum loqui de resurrectione corporis, & de beatâ visione in cælis. Nimis igitur audax, ne quid gravius dicam, est pronunciatum, neminem Hebræorum sic de hoc loco esse locutum.

LXX.

II. C. ultimo Iobi v. 12. dicitur, quòd DEVS benedixerit Iobo in novissimis magis, quàm in principio ejus. Ergo c. 19. Iobus respexit ad benedictionem illam temporalem, factam in novissimis diebus. c. 42.

An c. 19. Iobus respiciatur ad apparitionem c. ult. descriptam.

Respondeo. 1. Nulla inest argumenti consequentia: Benedixit Deus Iobo ultimo vitæ tempore. Ergo caput 19. non loquitur de resurrectione. Quæ hîc terminorum est cohesio?

2. Aliud novissimum c. 19. & aliud c. 42. intelligitur. Ibi est nomê adjectivum נִוְיִימִים, novissimus, quod refertur vel ad Christum, vel ad diem ultimum, ut vox diei sit subintelligenda, vel sumitur adverbialiter; Hîc est nomê substantivum נִוְיִימִים quod significat finem vel postremam, ut Gen. 49. v. 1. Deut. 4. vers. 30. Nihilque aliud notatur, quàm postrema pars vitæ Iobæ, ut sit sensus; In ætate ultimâ & annis posterioribus, Deus magis benedixit Iobo, quàm in ætate priore vel annis prioribus, ante ipsius calamitates & pressuras. Cum ergo de rebus distinctissimis utrobique sermo sit, utiq; nullus c. 19. sit respectus ad benedictionem c. 42, quippe quam Iobus tum temporis planè ignoravit.

3. Ipse Eniedinus sibi non satis constat. Nam c. 19. vocem novissimi cum Mercero refert ad Deum Patrem, qui omnibus hominibus consumtis super terram, postremus sit futurus & in æternum perstaturus, juxta Es. 44. v. 6. Ego sum primus & novissimus, seu postremus, hoc est, æternus. Sed cap. 42. vox novissimus refer-

cur

tur ad dies Jobi: Quomodo igitur unum per alterum explicari, & quomodo hæ discrepantes interpretationes conciliari possunt? Si enim novissimum est attributum Dei, quâ istud ratione potest accommodari statui Jobæo?

LXXI.

III. Eugubinus sic discurre: *Iobus resurrexit die novissimo de terrâ, hoc est, è suis calamitatibus emerfit & exaltatus est; sicut Deus dicitur pauperem erigere de pulvere Psal. 113. vers. 7. Circumdatus est pelle suâ, nempe cum illi integra & sana restituta est; vidit Deum loquentem c. 42. non viderunt alii, non enim visus est tribus amicis: in ultima verò resurrectione conspicuus apparebit Dei Filius impiis equè ac justis.*

Glossa Eugubini.

Res. 1. Glossam audio jam satis refutatam, sed rationem firmam non audio. Nec enim sequitur: Psal. 113. *Suscitare de terrâ est exaltare vel ad honores evehere: E. idem est sensus Iobi 19.* Nam quod idem esse nequeat sensus, supra evidenter probavimus; unde argumenta repetenda sunt.

2. Quod visionem Dei attinet, non intelligitur à Jobo simplex aspectus, sed beatus & salutaris. Per istam enim visionem semetipsum erigit & solatur, quia *Dativus mihi, est gaudij, solatij & beatitudinis, Quo pacto nullus peregrinus, nullus impius (quâ in Scripturis ¶ nominatur, quoniam à vera fide & pietate est alienus, ut supra in ἀναλύσει docuimus) videbit Christum.* Deinde verba Iobi, *Ego videbo, non peregrinus,* commodè sic exponi possent, ut non denegeretur alijs visio, sed tantùm confirmetur ejusdem corporis resurrectio: *Ego ipse, non alius in carne meâ, videbo DEVM:* ut ita respiciat ad identitatem personæ suæ, non verò idem neget alijs. Novit enim optimè, se solum non visurum esse Deum in cœlis.

3. Unde probabitur, à solo Iobo, non ab amicis, Deum esse visum in ista apparitione, c. 42. Nam eundem Deum audiverunt loquentem, & ipsos increpantem, Ioboque adstiterunt. Unde ergo probabitur, ipsorum oculos fuisse clausos vel detentos, ne viderent Deum?

G 2 I V.

IV. Chaldaeus legit: *Ex carne meâ videbo bonum Dei, id est, felicitatem. Ergo de sanitatis & bonorum restitutione sermo est.*

De versione
Chaldaica
hujus textus.

Resp. 1. In paraphrasi Chaldaica habetur כִּי־אֵל, quam interpres vertit non per bonum nominaliter, sed adverbialiter. Buxtorffius in Lexico pag. 965. כִּי־אֵל convenire, ait, cum Hebræo כִּי־אֵל rediit, reversus est, quia Chaldaicè Schin convertitur in Thau, ut scribit pag. 878. Sumitur autem כִּי־אֵל non ut verbum, reversus est, sed ut adverbium, denuò, iterum. Habent enim Hebræi regulam, quam notavit Schindlerus in Lexico col. 1816. A. Quando כִּי־אֵל cum alio verbo construitur, valet iterum, rursus, denuò, ut Es. 6. v. 13. Psalm. 71. v. 20. Psal. 78. v. 41. Psal. 85. v. 7. Fit autem hoc v. 26 c. 19. Iobi. Præcedit enim verbum Videbo. Imò apud Chaldaeos כִּי־אֵל sæpè ponitur absolutè, Pro rursus, ampliùs, præterea, item. Fallunt ergo adversarii, quando Chaldaeam legere dicunt: *Videbo bonum Dei.* Errorem verò videntur hausisse inde, quòd forsan quispiam non rectè attendit literas, nec legit כִּי־אֵל iterum, ut est in omnibus exemplaribus, sed כִּי־אֵל quod Chaldaicè notat bonum vel beneficium, à כִּי־אֵל bonus. Quid a. nostræ causæ præjudicare potest adversariorum negligentia & socordia? Rectius inspiciant textum, antequam ex illo contra nos argumentari præsumant.

2. Si maximè Chaldaeus ita vertisset, hinc tamen minimè vicissent adversarij. Argumentum enim est ab autoritate humana, cui vicissim opponimus autoritatem LXX. Patrum & aliorum interpretum plurimorum.

V. *Quomodo est verisimile, Iobum aliquid de resurrectione Christi scivisse aut cogitasse, cum ne Apostoli quidem, quamvis sæpè à Christo admoniti & docti, illam sciverint, aut crediderint, antequam manifestis & crebris redivi-
vi Christi apparitionibus confirmati sunt?*

Resp. 1. Nulla inest argumento consequentia: *Apostoli non crediderunt resurrectionem Christi; Ergo nec Iobus, nec alii fideles in Veteri Testamento eam crediderunt.* Nam Christi discipuli erant fascinati opinione regni mundani, quem errorem omnibus pijs Testamenti Veteris tribuere velle, nimis audax pronunciatum esset.

2. Pari modo aliquis ita concludere posset: *Apostoli non crediderunt, Christum pro peccatis mundi moriturum; Ergo nec Iobus, nec alii hoc crediderunt.*

crediderunt: cum tamen *Esaias c. 53.* clarissime de hoc vaticinatus fuerit.

3. Paulus ait, Christum tertiâ die resurrexisse *secundum Scripturas*, *1. Cor. 15. v. 4.* Ergo fidelibus in V. T. qui Scripturas habuerunt, non fuit planè incognita futura Christi Resurrectio. Referunt huc pleriq; interpretes dictum Davidis *Pf. 16. v. 8.* quod explicatur *Act. 2. v. 27.* & dictum *Osee c. 6. v. 2.* typum *Ionæ c. 2. v. 1. 11.* de quo legitur *Matth. 12. v. 40.*

LXXIII.

Objectiones adversus Germanicam Lutheri versionem?

1. Lutherus vitiosè nomē אַחֲרָיִתִּי exponit adverbialiter *hernach*, ac si legeretur אַחֲרָיִתִּי deinceps, ut *Iobi 3. v. 1.* Nomina verò & adverbia maximè differunt, nec sunt invicem permutanda.

Resp. 1. Hebræis familiare est ut nomina ponantur loco adverbiorum. Exempla ubivis sunt obvia: cumq; verborum coherencia & scopus *Iobi* hoc ipsum requirant, rectè Lutherus adverbialiter vertit.

De vocabulo אַחֲרָיִתִּי.

2. Si maximè concedamus, אַחֲרָיִתִּי habere sensum nominalem, nihil tamen contra nos obtinebit adversarius. Potest enim subintelligi aliud nomen substantivum, ut *tempus, dies*, quia frequètes sunt apud Hebræos huiusmodi Ellipses, ut *Deut. 13. v. 10.* *Et manus totius populi אַחֲרָיִתִּי in postrema scilicet אַחֲרָיִתִּי vice, hoc est, postremo.* Similis loquendi ratio est apud *Iobum*: *Resurget אַחֲרָיִתִּי ultimo, nimirum die, hoc est, deinceps, postremo, hernach.*

3. Si maximè ad Redemptorem referas, nomen אַחֲרָיִתִּי non tamen culpari debet Lutheri versio, quia non respexit voces singulas, sed sensum, quod fidelis etiam est interpretis. Si enim Christus surget novissimus, utiq; & surget novissimò, *hernach.*

LXXIV.

II. Lutherus sumit pulverem pro sepulturâ & sepulcorum receptaculo, ex quo revocandi in vitam mortui, cum in textu Hebræo non habeatur ex pulvere אֶפְרָיִם vel אֶפְרָיִם uti habetur *Iobi 28. v. 2.* sed super vel supra, אֶפְרָיִם

עפר ל"ו ut & cap. 17. v. 15. & 41. v. 24. quibus in locis Phrasis isthaec, non motum de loco, sed ad locum, vel in loco significat.

De nomine
עפר.

Resp. 1. Nos verba עפר ל"ו non simpliciter vertimus è pulvere, sed si de verbo ad verbum sit reddendum, ita reddimus, super terram vel in terrâ stabit, nempe Christus è sepulchro prodians redivivus.

2. Adversarij negare nequeunt præpositionem ל"ו plurimas admittere significationes, nec semper motum ad locum denotare, sed sæpius notare à vel ab, ut Zach. 4. v. 3. Argumentum ergo est ex meris particularibus conflatum: ל"ו quandoq; notat motum ad locum: E. semper. Ergo etiam cap. 19. Iobi: LXX, sanè contradicunt, qui vertunt עפר ל"ו. Nostram verò sententiam supra in ἐκ γῆς satis prolixè exposuimus.

3. Per עפר in Scripturis sepulchra & receptacula mortuorum notari, frequentius est, quàm ut probari debeat. Vide Es. 3. 6. 14. Iob. 17. v. ult. C. 20. v. 11. C. 21. v. 26. Es. 26. v. 19. Dan. 12. v. 2. & 6.

4. Lutherus vicissim non verba, sed sensum attendit, adeoque non verbum de verbo reddidit, sed scopum Jobi & veram ejus mentem exposuit, quod interpretes alij similiter observant, & ob hoc jure laudantur, nedum ut reprehendantur.

LXXV.

Quæ autem præterea objiciunt de verbo עפר quod Lutherus vertit activè, Er wird mich auferwecken, & sensu v. 26. Postquam pellem meam contriverint, ubi Lutherus reddidit, Und ich werde darnach mit dieser meiner Haut umgeben werden / ad ista omnia responsum est supra in ὡς ἐκ γῆς, quæ hîc repetere nolumus, ne Lectori fastidium creemus.

LXXVI.

Membrum Sextum.

BREVIS AD QUÆSTIONES NONNULLAS E TEXTU
FLVENTES ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

QUÆSTIO I.

Num fides per ignorantiam definiri
debeat?

Ita

Ira quidem Bellarmino visum est, qui lib. 1. de justis. c. 7. col. Opinio Bel-
 49. B. *Mysteria, inquit, fidei, quæ rationem superant, credimus, non intel-* larmini.
ligimus; ac per hoc fides distinguitur contra scientiã, & melius per ignorantiam,
quam per notitiam definitur. Sed contrarium suo exemplo Jo- *Quæ refuta-*
 bus confirmat, qui sublimem & omni rationi incomprehensibi- *tur per di-*
 lem Resurrectionis articulum se plenissime scire, adeoque scien- *ctum Iobi.*
 do credere profiteretur. Ex quo tale argumentum necimus: *Resur-*
rectio mortuorum scitur. Resurrectio est articulus fidei: E. quidam
articulus fidei scitur, & per consequens, falsum est generale istud Bel-
larmini pronunciatum, mysteria fidei rationem superantia non
intelligi, vel fidem contra scientiam distingui.

LXXVII.

Potest insuper falsitas istius hypotheseos evinci, A fidei sy- *Et alias rō-*
 nonymis *Luc. 1. v. 77. Rom. 6. v. 25. Tit. 1. v. 1.* A claris Scripturæ testimo- *tiones.*
 niis, *Es. 53. v. 11. Heb. 11. v. 3.* Ab attributo fidelium, qui dicuntur co-
 gnoscere & intelligere, *Matth. 13. v. 23. Ioh. 6. v. 69. Gal. 4. v. 9. Eph. 1. v. 17.*
 A fidei oppositis, quæ sunt stultitia, *Luc. 24. v. 25.* ignorantia, *Act. 7.*
v. 23. 30. & cæcitas *Rom. 11. v. 28.* Ab assensu, qui notitiam semper
 præsupponit, unde *Cyrillus l. 11. in Joh. c. 16.* scribit: *Fides quid ali-*
ud est, quàm vera DEI cognitio? Quæ argumenta tam firma sunt, ut
Jesu vitæ Costero testimonium veritatis extorserint, siquidem c.
4. Enchi. mihi p. 170. fateretur, primam fidei proprietatem esse, quòd sit
species quædam cognitionis, non minus atq; scientia & opinio, sicut A-
postolus ait Hebr. 11. v. 3. Fide intelligimus.

LXXIIX.

Notandum verò est, quòd cognitio versetur, vel circa quæstio- *Duplex co-*
 nem, *An sit,* vel circa quæstionem *Quod sit,* & propter quid. *Ibi rei exi-*
 gnitia, *hic essentia,* causa & modus cognoscitur: *Illam vocant no-*
 ritiam *certitudinis,* quia res certò quoad existere suam cognoscitur:
hanc evidentiam, cum præterea ejus quidditas vel per sensum, vel per
 rationem apodicticam innotescit. *Priorem cognitionis speciem cum-*
primis notatã volumus, nō posteriorem, quando mysteria divina
sciri per fidem statuimus. Quod ipsum diffiteri non potuit Gregor.
de Valentia, qui Tom. 1. disput. in Thomam disp. 1. quæst. 1. puncto 3.
col. 28. A. ita scribit: In aliis Scripturæ locis, illa, quæ cognoscuntur per fi-
dem, hoc ipso solùm quòd certa sunt, sciri dicuntur, ut Job. 19. Scio, quòd Red-
emptor meus vivit.

LXXIX, Porè

Aliud est no-
ticia, & ali-
ud scientia.

Porro & hæc distinctio venit observanda, quòd aliud sit γῶσις vel noticia, aliud Πιστήμη vel scientia. Nam illa notat cognitionem rei, in genere, qualiscunque sit: hæc simul cognitionem in specie, rerum dontaxat necessariorum, per demonstrationes à priori, quo sensu in posterioribus analyticis accipitur. Concedimus igitur, quòd fides non sit Πιστήμη Philosophica, interim tamen non est mera ἀγνοια sed γῶσις aliqua, cum nihil credam, nisi quod credendum esse, & ita se habere, sciam. Ac proinde rectè sentit Bellarm., cum fidem negat esse Πιστήμην, sensu speciali & Philosophico acceptam: Errat autem, vel ad minimum incommodè loquitur in eo, dum infert, fidem esse ignorantiam, quia non sit Πιστήμη Philosophica. Quasi verò à remotione unius speciei liceat argumentari ad remotiorem generis: & quasi præter scientiam humanam non detur γῶσις divina & Theologica, quæ vocatur sapientia DEI, 1. Cor. 2. v. 6. 7.

QUÆSTIO II.

Quænam salvificæ fidei partes sint?

Si Iobi exemplum consideraverimus, parata erit responsio. Nam cum ille crederet futuram sui corporis resurrectionem, 1. Sciebat, hoc sibi promissum & revelatum esse. 2. Toto animo assentiebatur, & plenissimè de hoc ipso persuasus erat. 3. Fiduciam propterea suam ponebat in Christum Redemptorem, omnesque miseras, spe resurrectionis & beatæ visionis leniebat. Fides igitur Iobi constabat tribus partibus sive actibus, invicem consequentibus. 1. Notitiâ. 2. Assensu. 3. Fiduciâ. Et hæc tria in verâ fide semper concurrere oportet.

Tres sunt
partes fidei.

Requiritur enim in Credente 1. Πρίγνωσις seu illuminatio mentis, quâ cognoscuntur ea, quæ tum ad DEI, tum ad nostri notitiam spectant, juxta dicta Iob. 17. v. 3. 2. Pet. 2. v. 21. 1. Iob. 2. v. 3, 4. Requiritur 2. συγκατάθεσις, hoc est, iudicium adprobans & assensus firmus, quo credimus Deo, ejusque verbo, tanquam veritati primæ & infallibili, unde fides appellatur ἔλεγχος καὶ μὴ βλεπομένων, argumentum seu certa persuasio de rebus etiam nondum apparentibus, Heb. 11. v. 1. Requiritur tandem 3. πρόσδεγμα vel apprehensio & receptio fiducialis, per quam meritum Christi & promissiones gratiæ firmiter applicantur.

Nam

Nam fiducia est Christum querere *Es. 55. v. 6.* ad illum venire
Matth. 11. v. 28. ipsum cum sua iustitia apprehendere, *Rom. 9. v. 30.*
meritum ejus sibi appropriare *Philip. 1. v. 21.* pleno conatu cordis in
id ferri, *Rom. 4. v. 21.* & in eo suavissime acquiescere, *Heb. 10. v. 22.*

LXXXII.

Partium harum multa sunt discrimina. Primam enim ha- Discrimina
bere possunt hæretici: Secundam tantum orthodoxi: Tertiam soli partium si-
renati, adeoque posterius membrum semper includit prius, non dei.
contra. Priores duæ partes ad intellectum, tertia ad voluntatem
pertinet. Priores respiciunt omne verbum Dei, tertia promissio-
nem gratiæ & meritum Christi. Per notitiam cognoscimus reve-
lata de Deo: per assensum credimus Deo: per fiduciam credimus in
Deum, quæ junctim exprimuntur *Ioh. 14. v. 10.* qui de notitia, *v. 11.*
qui de assensu, *v. 12.* qui de fiducia loquitur.

LXXXIII.

Errant igitur, 1. Photiniani, qui fidem salvificam in generali Errores Pho-
tantum fiducia & nova obedientia sitam esse autumant, ut patet tinianorum
ex Germanicis Institutionibus *Ostorodi c. 2. p. 12. seqq.* & Pontifi-
2. Pontificii, qui notitiam è definitione fidei remouent, & loco ciorum,
fiduciæ meram dubitationem substituunt, quo pacto tum fidei
natura impugnatur, quippe, quam fiduciam esse, & Etymologia,
& synonymia, & manifesta Scripturæ dicta, & declaratio Exege-
rica, & loca parallela, & fidei effecta, & fidelium exempla, & alia
multa clarissime ostendunt: tum omne solatium Christianis adi-
mitur, ut morituri nihil habeant solidi, quo turbatam, solici-
tamque animam erigere possint.

LXXXIV.

QUÆSTIO III.

Quodnam fidei objectum sit?

Cum fides sit partim notitia & assensus in intellectu, partim
fiducia in voluntate, hinc pro diversitate istarum partium diver- Objectum
sa objecta nanciscitur. Nam objectum assensus vel est adequatum, assensus.
nimirum omne & solum verbum Dei, cui uni & soli debemus
assentiri 2. *Tim. 3. v. 14.* 2. *Pet. 1. v. 18. 19.* vel est primum, quod sunt
præcipua doctrinæ capita, quæ vulgò solemus nuncupare articu-
los fidei. Et hoc objectum assensus à lobo quidem distinctè non

H

expo-

Exponitur: attamen sine omni dubio præsupponitur, & quodammodo istis verbis involvitur, *Scio, Redemptorem meum vivere*. Nam ibi duo distincta objecta delitescent. 1. *Redemptor* pro nobis satisfaciens. 2. *Vita & resurrectio Redemptoris*. Ipse Redemptor cum suo merito, est objectum fiduciæ: sed vita & resurrectio Redemptoris, notitiæ & assensus objectum est.

LXXXV.

Objectum
fiduciæ,

Fiduciam ergo quod porrò attinet, hujus objectum vel est generale, nimirum promissio gratiæ; vel speciale, quod est Christus Redemptor. Utrumque Iobus noster attingit. 1. *Generale*, dum ait, *Se certò visurum esse Deum post resurrectionem*. Fides igitur Iobi apprehendit promissiones gratiæ de hæreditate cœlestis vitæ, omnibus fidelibus in verbo promissæ. 2. *Speciale*, dum Redemptorem suum expressè nominat, in quem fides justificans unice fertur, & dirigitur. Nec enim aliâ ratione justificat, quàm quatenus Christum apprehendit & redemptionem per illum factam sibi appropriat. Nullum igitur aliud fidei salvificæ objectum speciale debet statui, quàm Christus Redemptor, pro peccatis humani generis suâ passione & morte satisfaciens. Probari hoc potest. 1. A remotione aliorum objectorum. 2. A luculentâ Scripturæ attestatione. 3. Ab exemplo Abrahæ aliisque rationibus, quas cum alibi proposuerimus, hic iterum recensere supervacaneum esse, judicamus.

LXXXVI.

Vicissim igitur errant. 1. *Photiniani*, præcisè negantes, fidem justificare per apprehensionem Christi redemptoris, ejusque meriti, de quo vide *Socinum* parte 4. de servatore. c. 9. pag. 368. seqq. 2. *Pontificij*, statuentes fidei justificantis objectum non esse specialem misericordiam in Christo Redemptore, sed omnia, quæ Deus in verbo revelare dignatus est, ut contendit *Bellarminus* lib. 1. de justif. c. 4. 8. 9. & 10.

LXXXVII.

QUESTIO IV.

Quodnam fides subjectum habeat?

Rei subjectum aliud est *Quod*, & adequatum dicitur: aliud *Que*, & primum vocatur. *Adequatum*, est subjectum, quod rem adequatè possidet: *Primum* est, quo mediante res possidetur.

Iam

Iam ut ad fidem hæc applicemus, *subjectum* ejus *Quod* vel adæ- *Subjectum*
quatum *Homo* est, ideoque *Iobus* ait, *Ego*, nempe qui verus homo *fidei adæ-*
sum, *Scio Redemptorem meum vivere*, *Ego videbo Deum in carne mea*. quatum.
Subjectum *Quo* est geminum, nempe *partim* intellectus, *partim* vo-
luntas hominis. Quia enim fides ut *credentium omnium*, sic *Iobus* *Subjectum*
bi, *partim* *notitia* & *assensus* fuit, *partim* *fiducia* in *Christum* *Re-* *fidei Quo*
demptorem, ut *quest. 2.* ostensum; hinc pro *subjecto* habet utram-
que animæ rationalis potentiam, nempe *intellectum* & *volunta-*
tem. Ut enim *intellectus* est *scire* & *assentiri*, sic *voluntatis* est *de-*
siderare, & *confidere*. *Fides* igitur in *intellectu* est, respectu *noti-*
tia & *assensus*; in *voluntate*, respectu *desiderij* & *fiducia*.

LXXXIIX.

Notandum verò, quòd *aliud* sit *inhæisionis*, *aliud* perfe- *Aliud est in*
ctionis *subjectum*. *Illud* semper est *substantia*, quippe cui soli *inhæisionis*. &
hærent *accidentia*. *Hoc* esse possunt *qualitates* ac *facultates*, qui- *aliud perfe-*
bus nonnunquam veluti *subjectis*, attribuuntur *habitus* & *virtu-* *ctionis sub-*
tes, quoniam his *perficiuntur* & ad *agendum* *expediræ* reddun- *jectum*.
cur. *Subjectum inhæisionis primarium* non nisi est *unicum*: sed *perfectio-*
nis potest esse *geminum*. Sic *imago Dei*, quæ *essentialiter* una fuit,
partim in *intellectu* hæsit, quoad *sapientiam*, *partim* in *volunta-*
te, quoad *justitiam*. Sic *liberum arbitrium*, *ratione* *arbitrij* in *intel-*
lectu, *ratione* *libertatis*, in *voluntate* ponitur, juxta *Lombardum*
lib. 2. sent. distinct. 24. lit. C. & Thomam *part. 1. quest. 83. artic. 3.*
Pari modo *fides* *unicum* *inhæisionis* *subjectum* habet *primarium*,
nempe *animam rationalem*, vel *cor humanum*, ut *Scriptura* *loqui-*
tur; habet *aurem* *subjecta* *duo* *perfectiois*, nempe *tum intellectum*,
qui per *notitiam* & *assensus*; *tum voluntatem*, quæ per *fiduciam*
instruitur & *perficitur*. Sic igitur, ut *brevissimis* hoc *ζήτημα* *ex-*
pediamus, *subjectum fidei adæquatum* *homo* est, *subjectum inhæisionis pri-*
marium *anima* est; *subjectum perfectiois proximum* *intellectus* & *volun-*
tas est.

LXXXIX.

QUÆSTIO V.

Quo sensu & respectu Christus appelletur
Redemptor noster?

H 2

Quod

Photiniano
rum opinio
de Redem-
tore.

Quòd Iobus per Redemptorem suum cum primis intelligat Dei Filium, mundi Messiam, supra demonstratum dedimus: iam porro venit in controversiam, *Quo sensu Redemptoris vocabulum, Christo tributum, intelligi debeat?* Pugnant Photiniani pro sensu metaphoricò, ubi redimere idem est, quòd nudè liberare aut sibi asserere, quantumvis nulla veri pretij solutio interveniat, quo pacto Moses dicitur *λυτρωτής* vel Redemptor *Act. 7. v. 36.* Statuunt ergo, Christum vocari Redemptorem nostrum, non quasi pretium aliquod nostri loco persolverit, sed quatenus docendo & confirmando, veram salutis viam, nos sibi asseruit, & etiam nū intercedendo apud Patrem ac salvando, à pœnis inferni nos liberat. Verùm si Scripturam consuluerimus, Redemptionem per Christum factam longè alià ratione describi cognoscemus.

XC.

Indicatur è
Scripturis,
quo sensu
Christus no-
minetur Re-
demptor.

Nam *Rom. 3. v. 24. 25.* dicimur justificari per redemptionem Christi, quatenus illum proposuit *ἱλασθαιον* vel propitiatorium in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ, per remissionem peccatorum præteritorum. Ubi sanè metaphorica redemptio nequit intelligi, quia Christus expressè vocatur *ἱλασθαιον* vel placamentum, & quidem in sanguine suo, eò quòd hujus effusio nobis cedat in placationem coram DEO, per peccata nostra offenso, & nobis irato. Diligenter ergo consideretur & observetur, quòd in Scripturis 1. Christus dicatur nos emisse, *2. Pet. 2. v. 1. Apolyp. 5. v. 9.* ubi est verbum *ἀγοράζειν*, quod includit verum precium, cujus interventu aliquid emitur. 2. Quòd dicatur ita redemisse, ut factus sit nobis placamentum, unde sequitur, iram & indignationem Patris præcessisse, quippe, qui morte Christi placari debuit. 3. Quòd dicatur nos redemisse per proprium sanguinem *Act. 20. v. 28. Ephes. 1. v. 7. Colos. 1. v. 14.* quâ phrasi nihil potest aliud, quàm ipsum redemptionis precium notari, quod patet ex oppositione tum sanguinis hircorum & vitulorum, *Heb. 9. v. 12. tum* corruptibilis auri & argenti, *1. Pet. 1. v. 18.* Ut enim hoc est precium emtionis, sic Christi sanguinem nostræ *ἀπολυτρώσεως* precium fuisse sequitur; quam ob causam ipse vocatur *ἀντιλυτρωγν*, *1. Tim. 2. v. 6.* hoc est, precium pro nobis datum. 4. Quòd sanguis ille fuerit *victimalis*, quoniam effusus est in remissionem peccatorum, *Matth. 26. v. 28, Heb. 9. v. 22.* Et tandem 5.

Quòd

Quod illa sanguinis effusio expressè vocetur *magnum pretium*, quod
sumus redempti 1. Cor. 6. v. 20.

XCI.

Ex quibus omnibus tale necimus argumentum: *Quicumque*
intercedente morte, & per sanguinem effusum aliquem redimit,
is propriè, ob interventum veri pretij Redemptor appellatur. Sed
Christus intercedente morte, & per sanguinem suum, effusum
in ara crucis, redemit Genus humanum, ut hætenus o-
stensum: *Quare* Christus propriè, (non metaphoricè,) ob inter-
ventum veri pretij Redemptor noster appellatur, id quod erat de-
monstrandum.

XCI.

QUÆSTIO VI.

Num ex resurrectione Christi divinitas
ejus probari possit?

Si consideretur, quòd propriâ virtute resurrexerit è sepulchro,
non infirmum pro divinitate Christi argumentum neci potest. *Affirmativa*
Nam propriâ virtute mortuos resuscitare, & è mortuis resurgere, *defenditur.*
solum Dei opus est. Qui n. merus homo, jã sepultus & exanimatus,
seipsum in vitam revocare posset? At verò Christus *propriâ virtute*
resurrexit, quod Jobus innuit, dicens: *Ipsè postremus super pulverem*
stabit, nempe ut Dux vitæ & victor mortis, qui suâ virtute in vitam
redibit, quod luculentius declaratur Joh. 2. v. 19. *Destruite templum*
hoc, & Ego tribus diebus Erigam illud: Et Joh. 10. v. 8. *Potestatem ha-*
beo ponendi animam meam, & potestatem habeo, rursus eam assumendi.
Quare Christum non merum esse hominem, sed unâ verum De-
um, consequitur.

XCI.

Neque verò obstat, quòd Pater Filium suscitasse dicitur, Act.
2. v. 32. 6. 3. v. 15. & 26. Eph. 2. v. 20. Opera enim Trinitatis ad extra
sunt indivisa; nec valet argumentum ab inclusione unius perso-
næ ad exclusionem alterius. Pater igitur suscitavit Filium non si-
ne Filio, sed per ipsum, non ut per instrumentum, sed ut per a-
liam personam ejusdem essentia & potentia cum Patre. Nam
quæcunque Pater facit, & Filius similiter facit Joh. 5. v. 19.

XCIV.

QUÆSTIO VII.

H 3

An

An idem numero Corpus in vitam sit
rediturum ?

Memorat Hieronymus, in Epist. ad Pammach, de Origene & Iohanne Hierosolymitano, quod concesserint quidem, Homines resurrecturos in corporibus, sed aëreis vel aëre subtilioribus, non autem constantibus ex carne & membris. Quem ipsam errorem Gregorius tribuit Eutychio, Episcopo Constantinopolitano lib. 14. Moral. c. 31. & 32. In simili opinione hærent Photiniani, qui corpora resuscitatorum sine carne & sanguine fore contendunt, ut apparet ex institutionibus Ostorodi, C. 42. p. 388. & seq.

XCIV.

Affirma-
tur ob con-
fessionem
Iobi.

His omnibus satis firmiter opponere possumus Jobi nostri confessionem, quã se rursus pelle suã circumdatum iri & in carne suã DEVM visurum esse, luculenter profiteatur. Repetimus autem supra demonstratam Conclusionem, quod Jobus de futura corporis resurrectione loquatur, & inde sic arguimus: *Quicumq;* suã pelle circumdabitur, & in suã carne videbit DEVM, is numero idem resurget, carnemq; & sanguinem habebit. *Sed* Jobus sua pelle circumdabitur, & in sua carne videbit DEVM. *Quare* Jobus numere idem resurget, carnemq; & sanguinem habebit, id quod *per consequens* de aliis quoque resuscitatis affirmandum, cum de similibus idem sit Judicium.

XCVI.

Idem proba-
tur per dicta
Scriptura.

Accedunt Scripturæ testimonia, hoc ipsum confirmantia, ut Psal. 34. v. 21. *Custodit Dominus omnia ossa Sanctorum, unum ex his non conteretur.* Si omnia tam diligenter custodiuntur, utique suo tempore restituentur, quia nullus custodiæ istius potest esse finis alius. Hinc Apostolus *δεικτικῶς* inquit: *Oportet Hoc corruptibile (τὸ φθαρτὸν τῆς γῆς) induere incorruptionem &c. Hoc mortale (τὸ θνητὸν τῆς γῆς) induere immortalitatem,* 1. Cor. 15. v. 53. Quod igitur fuit subjectum mortalitatis, hoc ipsum, non aliud debet esse subjectum immortalitatis, teste Apostolo, Fuit autem verum corpus, carnem & sanguinem habens, ideoque hoc ipsum, non aliud in vitam revocabitur.

XCVII.

Possunt insuper rationes quædam adjungi.

1. *A Justitia divina*, quæ postulat, ut illa ipsa caro Sanctorum, quæ militavit, coronetur; & illa ipsa caro impiorum, quæ blasphemavit, torqueatur, unde Apostolus ait 2. Cor. 5. v. 10. Reseret unusquisq; propria corporis; & Ephes. 6. v. 8. Quisquis recipiet, quod facit: de quo prolixius agitur 2. Theß. 1. v. 5. & seqq. Huc spectat illud Ambrosij de fide resurrectio. c. 19. Hæc est series & causa justitiæ, ut quoniam corporis animiq; communis est actus, quæ animus cogitavit, corpus effecit, utrumq; in judicium veniat, utrumq; aut pœne dedatur, aut gloria reservetur.

Et rationes
ab analogia
fidei.

2. *A Verbo resurgendi*: Hoc enim illud ipsum corpus innuit, quod per mortem cecidit, siquidem resurrectio non est nova novi corporis Creatio, sed antiqui & mortui in vitam revocatio; unde Damascenus l. 4. de F. O. c. 28. ἀνάστασις finit δευτέρου τῆς πεπτωκό-
της σώματος, Iteratam quandam stationem ejus, quod interit; Et Ambrosius l. d. ait: Hæc est resurrectio, sicut verbi ipsius sono exprimitur, ut quod cecidit, resurgat; quod mortuum fuerit, reviviscat.

3. *A Resurrectione Christi*. Hic idem recepit corpus, quod gestaverat, & eadem carne resurrexit, secundum quam ceciderat Iob. 2. v. 19. ex quo verisimiliter concluditur, quod & nostra simus recepturi corpora, cum capiti assimilari debeant membra, & resurrectio Christi fuerit exemplum resurrectionis nostræ.

4. *A piorum conditione*. Horum corpora DEUS sibi dicavit & sacravit in templa, 1. Cor. 3. v. 16, & C. 6. v. 15. Non igitur prorsus abolebit, sed potius in vitam revocabit, & æternis præmijs afficiet.

5. *A Symbolis Ecclesiæ*. Apostolicum habet: Credo resurrectionem carnis, qui articulus, Cypriano teste, in Ecclesijs Africanis sic pronuntiabatur: Credo resurrectionem Carnis hujus. Sic in Symbolo Athanasij dicitur: Ad cujus adventum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis.

Deniq; 6. *A testimonijs Patrum*. Athanasius de vita Antonij: Confido in Domino, quia necessario Resurrectionis tēpore Hoc corpusculum resurget incorruptū. Hieronym. Epist. 61. Fide Ecclesiæ apertissime cōfitebor.

Resurre-

Resurrectionis veritas Catholica, sine carne & ossibus, sine sanguine & membris intelligi non potest. Augustinus in Enchirid. cap. 84. Resurrectionem carnem omnium, quicumque nati sunt, hominum, atq; nascentur, & mortui sunt atque morientur, nullo modo dubitare debet Christianus.

XCVII.

QUÆSTIO VIII.

Num DEUS quoad Essentiam suam oculis corporeis possit videri?

Rationes pro affirmativa. Affirmativam Jobus videtur defendere, quando hic animo se pronunciat: *In Carne meâ videbo DEVM: oculi mei conspiciunt illum.* Et eodem nonnulli referunt dictum Apostoli 1. Cor. 13. v. 12. Videbimus de facie ad faciem, Et 1. Ioh. 3. v. 2. Videbimus eum, sicuti est. Contrarium tamen placet plerisque Scholasticis, qui licet futuram esse oculorum clarificationem, fateantur, non tamen tantam esse contendunt, ut ipsa DEI essentia per naturæ suæ speciem, in altera etiam vita, corporeis oculis percipi queat, ideoque dicta allegata de visione mentis seu pleniori notitia DEI exponunt.

XCIX.

Rationes pro negativa.

Et sanè non contemnendæ pro negativa rationes allegari possunt.

1. Nullus Spiritus cadit sub sensum corporis: At verò DEUS est Spiritus, & quidem immensus, æternus ac infinitus. Non igitur cadit sub sensum corporis, & per consequens, nec sub visum.
2. Nulla potentia potest ferri extra suum objectum. Sed objectum visus corporalis est visibile corporeum, DEUS autem est incorporeus. Quare visus corporalis in DEUM nequit ferri.
3. Visionis objectum color est (teste Philosopho 1. 2. de anima §66.) qui definitur *extremitas perspicui in corpore terminato, vel qualitas ex lucido & opaco congregatis exurgens.* DEO autem non convenit color, quia corpus non est. Ergo in numero τὸν ὀρατὸν collocari nequit. Has rationes urget Thomas part. 1. quæst. 12. & Gregorius de Valentia disput. 1. quæst. 13. punc. 8.

C.

Deciso quæstionis.

Nos breviter respondemus, *vel quari* de visionis corporalis certitudine; *vel de ejusdem possibilitate.* Si quis certò scire velit, *qualis*

qualis futura sit Dei visio in altera vita, respondebimus ad morem Augustini: Non liquet. Quia enim in cogitationes hominis nondum ascenderunt, quæ Deus præparavit fidelibus suis; Hinc temerarium videtur, si quis ipsum visionis beatæ modum præcisè determinare & rigorosè defenderè auserit. Neque dicta superiùs posita id evincunt, cum loquens de visione Christi Redemptoris loquatur, & secundum humanitatem accipi possint; Cætera verò dicta de visione mentali, sine absurditate queant intelligi. Quòd si autem de possibilitate quæreretur, num per absolutam Dei potentiam, oculi beatorum ita queant clarificari, ut essentiam Dei videant? sanè affirmativæ videtur esse subscribendum. Non enim temerè ob rationes Physicas, ex communi naturæ cursu petitas, infinita DEI potentia coarctari, vel ejus vires juxta captum nostrum dijudicari debent. Nunquam enim satis fuerit homini felicitis ingenij, cogitare omnia magnifica, ingenia, immensa, de ineffabili omnipotentia DEI. Nam quotus quisque nostrum ignorat inscitiam suam? Quam tum demum cum vera sapientia commutabit, ubi non invitus, at verò lubens fatebitur, se nihil scire, uti præclare scribit Scaliger, Exerc. 368. sect. 9.

CI.

Eandem moderationem adhibuit Augustinus, qui lib. 22. de civ. Dei. c. 29. in dubio voluit relinquere, num oculus gloriosus divinam essentiam in altera vita sit aspecturus. De potentia Dei non quidem facillè dubitandum est; ipsius tamen voluntas, quoad futuræ visionis modum non satis videtur expressa; Ideoque magis annitendum est, quomodo ad beatæ visionis jucunditatem perveniamus, quàm ut de illius qualitate & modo multa solite disputemus. Præstat enim magis talia fructuosè experiri, quàm de incertis curiosè altercari, quippe quæ sine crimine ignorantur, sed non sine discrimine indagantur.

CII.

Membrum VII. & ultimum.

ΠΟΡΙΣΜΑΤΩΝ ΤΩΡΟΥΝΔΑΜ ΕΤ ΛΟCΟΡΥΜ
CΟΜΜΥΝΙΥΜ ΕΠΙΣΗΜΕΙΩΣΙΣ.

Quantumvis loci morales & practici ad suggestum magis, quàm ad cathedram Academicam spectent, ut tamen plena sit

I

hujus

hujus testimonii exposicio, unam & alteram e verbis Jobi fluentem doctrinam colophonis loco subjungemus.

CIII.

De unitate
& consensu
fidelium.

I. De unitate & consensu fidelium: Huc collimat Iobus, cum ait: *Et ego scio, hoc est, eandem cum aliis fidem habeo, & eadem spe resurrectionis me sustento.* Nam ut unus omnium fidelium Deus est, *Deut. 6. v. 4. 1. Corinth. 8. vers. 6.* & unius Dei hominumque mediator, *1. Timoth. 2. vers. 5.* sic & una Christianorum fides est, *Eph. 4. v. 4. 5.* qua Redemptorem suum apprehendunt, per cuius solius gratiam nos salvari credimus, quemadmodum & Patres, *Act. 15. v. 11.* Hinc Ecclesia ob ejusdem fidei confessionem, consensumque mutuum, una nominatur in simbolo; & praefigurata est per unam arcam, *Gen. 6. v. 14.* per unam vineam, *Psal. 80. v. 9.* per unum hortum, *Cant. 4. vers. 12.* per unam columbam, *Cant. 6. v. 8.* per unum ovile, *Iob. 10. v. 10.* Et hinc unum corpus dicimur, *Rom. 12. v. 5.* imò unus in Christo, *Gal. 3. v. 21.* Ut enim in malo punico multa grana capsulis distincta uniuntur: sic Christianos singulos per unitatem fidei & consensus mutui copulari oportet. Videamus igitur, ut quivis cum Iobo dicere queat: *Et ego scio, & ego cum aliis credo, nec peregrinum dogma teneo.* Ab uno sumus Patre, qui nos adoptat; sub uno sumus capite, quod nos gubernat; In uno sumus spiritu, qui nos sanctificat; unum est verbum, per quod vocamur; unus est finis, quò tendimus; una est via, per quam incedere debemus: Regnet igitur inter nos unitas fidei, ne dissentiamus; & unitas charitatis, ne proximo noceamus:

*Sint unum manentque unum, fateantur & unum,
Qui unum de Christi nomine nomen habent.*

CIV.

De certitudine fidei & salutis.

II. De certitudine fidei & salutis. Fides Pontificii ignorantia est quoad *Ἰεωεῖαν*, & dubitatio quoad *πρὸς τὸν Θεόν*: sed Iobo est noticia in mente, & fiducia in voluntate. Fatetur enim se scire, sibi que certò persuasum esse, quòd Redemptorem habeat, eumque vivum, cuius gratia sit resurrecturus e mortuis, & beatam visionem fruiturus in caelis. Hoc confirmant particulae specialis applicationis, *Novi Redemptorem MEVM: In carne MEA videbo DEVM;*

oculi

oculi MEI conspexerunt illum, quæ particularis applicatio veræ πληροφροσύνης nota est. Valeat ergo incerta & infida illa fides Papistica: valeat desperationis plena dubitatio. Nos cum Jobo novimus, Redemptorem nostrum vivere: Novimus, eum nobis propitium esse: Novimus, nos æternæ vitæ hæredes, & beatæ visionis participes fore. Fides non est fluctuatio, sed certa fiducia, Hebr. 11. v. 1. Ex fide pacem habemus ad Deum, Rom. 5. v. 1. In Christo Redemptore fiduciam & accessum habemus, Eph. 3. v. 12. Ideoque scimus, quod translati sumus de morte ad vitam; 1. Ioh. 3. vers. 14. Quia accepimus spiritum adoptionis, Rom. 8. v. 15. Et spiritum promissionis, qui pignus est hæreditatis nostræ, Eph. 1. vers. 13. 14. Credamus igitur cum Abrahamo contra spem in spem, Rom. 4. v. 18. Et dicamus cum Paulo, Certus sum quod nihil me separare queat à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu, Rom. 8. v. 39. Qui autem hæsitat, similis est fluctui maris, qui à vento movetur & circumfertur, Jac. 1. v. 6. Hæsitandum vero esse monent Papicolæ, quam ob causam merito suspecta sit illorū doctrina. Unde rectissime scripsit Luth. in cap. 41 Gen: *Etiamsi nihil præterea fuisset in doctrina Pontificia, quam quod docuerint, nos debere vagari & fluctuare, ambigentes & dubitantes de remissione peccatorum, gratia & salute nostra; justas tamen haberemus causas, cur ab Ecclesia infideli nos sejungeremus.* Nam dubitationis dogma tollit naturam fidei, arguit Deum mendacii, impedit efficacem orationem, adimit solidam consolationem, reddit conscientiam irrequietam, enervat Sacramentorum efficaciam, oritur ex corruptione carnis, est ignitum telum Dæmonis, signū reprobationis, & mater desperationis, cui propterea cum Jobo semper resistere, & ex vera animi πληροφροσύνη respondere debemus: *Novi, quod Redemptor meus vivit: In carne meâ iterum videbo Deum, Ego ipse visurus sum, & non alius,*

CV.

III. De optimo Christianorum solatio. Nul-
lum habere possunt efficacius, quam considerationem Christi Redem-
toris. Suo Jobus exemplo id docuit, qui animo tentatus, corpore
æger, ab amicis illusus, ab omnib. desertus, ex Redemptoris tamē
intuitu spem firmam & fidem vividam concepit, animosè dicens:

De optimo
Christiano-
rum solatio.

I 2

Scio

Scio nihilominus, quod Redemptor meus vivit. Licet vos merideatis, licet mors exitium minetur, licet ab omnibus relinquitur; non tamen solus sum: habeo vindicem innocentiae meae: Redemptorem vivum habeo, qui me morti traditum in vitam revocabit & aeternam Gloriam coronabit: O summum & efficacissimum solatium! Quid nobis deerit si Christum Redemptorem habeamus? Angunt te peccata? Redemptor est, *Heb. 9. v. 12.* De salute dubitas? Salvator est, *Luc. 2. v. 17.* Deum iratum sentis? Mediator est, *1. Timoth. cap. 2. vers. 6.* Mortem times? Resuscitator est, *Iohan. 6. 5. vers. 21.* In Christo igitur Redemptore habemus omnia, imò nobis factas est omnia. Ipse noster medicus est, *Exod. cap. 15. vers. 26.* & sanabit. Noster pastor est, *Psal. 23. v. 1.* & cibabit. Noster sponsus est, *Os. 2. v. 29.* & amabit. Ipse noster Rex est, qui defendit; Magister, qui docet; Bajulus, qui portat; Excubitor, qui vigilat; Lux, quae illuminat; Via, quae dirigit; & vita, quae à morte liberat. O quanta haec est dignitas, quantum solatium, in uno habere omnia? Lætamini in hoc Domino, & exultate iusti, *Psal. 32. v. ult.* Gaudeat mundus ob suas divitias, & delicias: Nos exultabimus in Deo salutari nostro *Luc. 1. v. 47.* Ipse nos habet pro suis filiis, *Ioh. 1. v. 12.* pro fratribus *Heb. 2. v. 12.* Pro domesticis *Eph. 2. v. 19.* pro regali sacerdotio *1. Pet. 2. v. 9.* pro cohæredibus, *Rom. 8. v. 17.* pro amicis, *Cant. 2. v. 10. Iob. 15. v. 14.* imò pro pupilla sua, *Zach. 2. v. 8.* Glorientur alij de dignitatibus, titulisque suis honorariis: Nos autem in Domino gaudebimus & exultabimus in DEO IESU nostro! *Habacuc 3. v. 19.*

CVI.

De gloriosa
Christi Re-
surrectione.

IV. De gloriosa Christi resurrectione. Hunc articulum Iudæi contumaces & cæci Gentiles nolunt credere, unde Augustinus scripsit lib. 16. contra Faustum c. 29: Mortuum Christum etiam pagani credunt, resurrexisse autem Christum, propria fides Christianorum est. Hæc confessio & Fides nostra per luculentam Iobi assertionem satis confirmatur, dum, Scio, inquit, quod Redemptor meus vivit & novissimò super pulverem stabit. Non igitur mortuum habemus Messiam, sed vivum; non sepulchro clausum, sed tertia die resurgentem, quod ipsum evincunt 1. Vaticinia *Psal. 16. v. 10. Act. 2. v. 31. Psal. 110. v. 7. Es. 53. v. 10. II. Typi, ut Moysis Exod. 2. vers. 5. Samsonis, Iud. 16. v. 3. Davidis, 1. Sam. 17. v. 49. Ione c. 2. v. 1. Mat. 12. 40. III. Prædictiones Christi, Matth. 16. v. 21. Luc. 18. v. 31. Iohan. 2. v. 19.*

IV,

IV. Testimonium Angelorum, Luc. 24. v. 5. & mulierum v. 22. V. Apparitiones Christi, siquidem apparuit Mariae Magdalena, Marci 16. v. 9. & alteri Mariae, Matt. 28. v. 9. Discipulis Emaunticis, Luc. 24. v. 31. 1. Petro. 1. Cor. 15. v. 5. discipulis excepto Thoma, Joh. 20. v. 19. iterum discipulis & Thoma, Jph. 20. v. 26. Septem discipulis, qui piscabantur, Joh. 21. v. 1. Iacobo 1. Cor. 15. v. 7. omnibus discipulis in monte, Matth. 28. v. 16. & rursus in monte olivarum, Act. 1. v. 12. Stephano Act. 7. v. 56. Paulo, Act. 9. v. 2. C. 22. v. 17. C. 23. v. 11. Iohanni, Apocalyp. 1. v. 13. VI. Contrarij impossibilitas, quia caro ejus fuit impolluta Psal. 16. v. 8. & vivifica, Iohan. 6. v. 33. Ipse Filius DEI erat, Ioh. 3. v. 16. & author vitae Act. 3. v. 15. imò vita & resurrectio Ioh. 11. v. 25. ipse debebat in æternum regnare. 2. Sam. 7. v. 13. 14. Psal. 45. v. 7. Dan. 7. v. 27. Luc. 1. v. 33. debebat semper intercedere, & tanquam sacerdos æternus apparere coram DEO, Psal. 110. v. 4. Rom. 8. v. 34. debebat mortem vincere ac hostes nostros pudesfacere, Osee 13. v. 14. 1. Cor. 15. v. 54. ideoque impossibile fuit, eum teneri à morte, Act. 2. v. 24. Cedit hoc omne in nostrum solatium & singularem fidei confirmationem. Hinc enim certi sumus de divinitate & potentia Christi, siquidem per resurrectionem declaratus est DEI Filius, Roman. 1. v. 4. Act. 13. v. 32. & omnium Creaturarum Dominus Rom. 14. v. 9. Certi sumus de perfecta satisfactione Christi. siquidem mors eum retinisset captivum, nisi peccata omnia expiasset, unde propter justificationem nostri excitatus dicitur, Rom. 4. v. 25. Certi sumus de spiritali regeneratione nostra, quoniam ut è capite vivo, motus & sensus in quævis membra diffunditur; Sic Christus resuscitatus & Caput Ecclesie factus, vitam spiritualem singulis membris communicat, ut in novitate vitæ ambulare possint, Roman. 6. v. 4. Certi sumus de conservatione & defensione Ecclesie. Quia enim Rex ejus vivit & regnat in perpetuum, non utique deserta relinquetur, sed adversus omnes inferorum portas tuta conservabitur, Matth. 16. v. 18. Certi denique sumus, de applicatione omnium bonorum, quæ conferri non possent, si Mediator in morte mansisset, quo pacto inanis foret fides nostra, & adhuc essemus in peccatis 1. Cor. 15. v. 14. 17.

CVII.

V. De nostra resurrectione. Duplex est mors hominis; Prima in solutione corporis & animæ; Secunda, in æterna damnatione consistit, Apoc. 20. v. 6. Hinc duplex resurrectio requiritur: Altera spiritualis, De nostra resurrectione.

Spiritualis, quando à peccatis surgimus ad poenitentiam; *Alterà Corporalis*, quando è sepulchris prodibimus ad æternam gloriam. Utraq; est fructus resurrectionis Christi; utraq; illam consequi debet. Surgamus ab antiqua infidelitate & malitia, In novitate vitæ ambulandum est, *Rom. 6. v. 4.* Christus pro nobis omnibus fuit mortuus, ut in posterum vivamus non nobis, sed ipsi, *2. Cor. 5. v. 15.* Annón igitur deplorandum, quòd Christo qui addicti esse volunt, cum Christo tamen non resurgunt? Vivit caput: sed moriuntur membra: Vigilat Dominus; sed dormiunt servi. Excitatus stat Rex Gloriæ; sed in peccatis hærent subditi; Ah dormitum satis est: Surgite tandem, peccatores. Surgite, qui dormitis, & Christus vobis illucescet, *Ephes. 6. v. 14.* Dedecus est, sub capite vivo peccatis immori. Nisi partem habueritis in resurrectione prima, tandem vos abripiet mors secunda. Non enim resurget olim ad gloriam, qui non resurrexit in hac vita per poenitentiam. Præcedat resurrectio mystica; & subsequetur olim resurrectio gloriosa. Hanc sperare & expectare possunt omnes illi, qui Christo vivunt, nec in peccatis perpetuò hærent. Nam resurrectio Capitis, pignus est nostræ resurrectionis. Ut caput non est sine membris, sic Christus non erit sine suis fidelibus. Expiata sunt scelera, mortis stipendia, *Roman. 6. versu 33.* Mors igitur in sepulchro nos detinere quí poterit? In Adam omnes morimur, sed in Christo omnes vivificabimur, *1. Corinth. 15. versu 22.* Ut Adamus & sibi & posteris amisit vitam: sic Christus pro se & membris accepit gloriam. Vult enim, ut ubi ipse est, ibi quoque sint fideles ipsius, *Iohan 17. versu 34.* Idem Spiritus in Christo & nobis habitat: Vitam igitur, quam operatus est in Capite, operabitur quoque in membris. Nec enim in nobis dormiet, qui in Christo fuit efficax, sed unà vivificabit nostra corpora, *Roman. 8. versu 11.* Hæc spes, hoc gaudium nostrum est, in quo stamus, & mala quævis intrepidè sustinemus. Sæviant Tyranni, rapiant, torqueant, occidant: Christi membra sumus, qui omnia ossa custodit & restituet. Nil auferunt, nisi corpus ψυχικόν; reddetur autem πνευμαλικόν. Privare nos possunt vitá temporali & caducá: sed resurgemus ad gloriosam & semper duraturam. Stare igitur & confortamini: Vivit Redemptor vester, & vos mortuos vivificat.

vivificabit: Bonum agonem subitari estis, in quo agonothetes, DEVS vivus est; Xystarches Spiritus sanctus: corona aternitatis, brabium: angelica substantia politia in caelis, Gloria in secula seculorum, ait Tertullianus ad martyres.

CVIII.

VI. De vera beatitudine. Hanc Jobus definit per visionem Redemptoris sui, cum inquit: *In Carne mea videbo DEVM.* Omnes De vera beatitudinem affectant, sed non omnes impetrant, quia in describendo & quaerendo errant. Datur beatitudo *mundana*, quae tantum apparet: Datur *Philosophica*, quae insufficientis: Datur *Theologica*, quae sola vera & perfecta est, *Mundana* ponitur vel in divitijs, unde oritur genus hominum *χρημαλιστικόν*; vel in delitijs, unde *ἀπολαυστικόν*; vel in honoribus, unde *πολιτικόν*, quae omnia felicitatis titulo sunt indigna, ideoque Jobus illa non attingere, sed silentio potius involvere voluit. *Philosophica* in continuato virtutis exercitio collocatur, sed insufficientis recte dicitur, quia conscientiam non tranquillat, nec ullus reperitur, qui virtutem perfecte possideat. *Theologica* uno verbo nihil est aliud, quam *Christi visio*, quae tamen multiplex est: 1. *Typica*, quae V. T. propria, ubi Christus fuit praefiguratus per sacrificia, & visus in Spiritu, quo sensu de Abrahamo dicitur *Iohan. 8. versu 56.* Quod viderit diem Christi, & letatus sit. 2. *Corporalis*, quae locum habuit tempore visibilis conversationis Christi in terris, de qua *Lucæ 10. versu 23.* Hæc autem sola non reddidit beatos, quia & Judæi viderunt Christum corporaliter, neque tamen ob id felices censerentur. 3. *Spiritualis*, quae fit fide, quando oculus cordis elevatur in Christum, veraque fiducia apprehendit ejus meritum. Hæc visio in praesenti vita nos beatos efficit, siquidem nulla est major felicitas, quam Christum agnoscere, & frui beneficijs per ipsum acquisitis. 4. *Gloriosa & Caelestis*, ubi Christum cognoscemus plenè, & intuebimur de facie ad faciem, *1. Corinth. 13. versu 12.* sicuti est; *1. Iohan. 3. versu 2.* Nunc quidem videmus in spe, tunc autem videbimus in re. Nunc posteriora cum Mose, *Exod. 33. versu ult.* tunc faciem ipsam cum Jobo conspiciemus; Tunc non oblique radios aliquos, sed ipsam lucem videbimus, imò in luce erimus, ut & ipsi luceamus in æternum.

Hæc

Augustin.
in Solilo-
quijs C. 35.

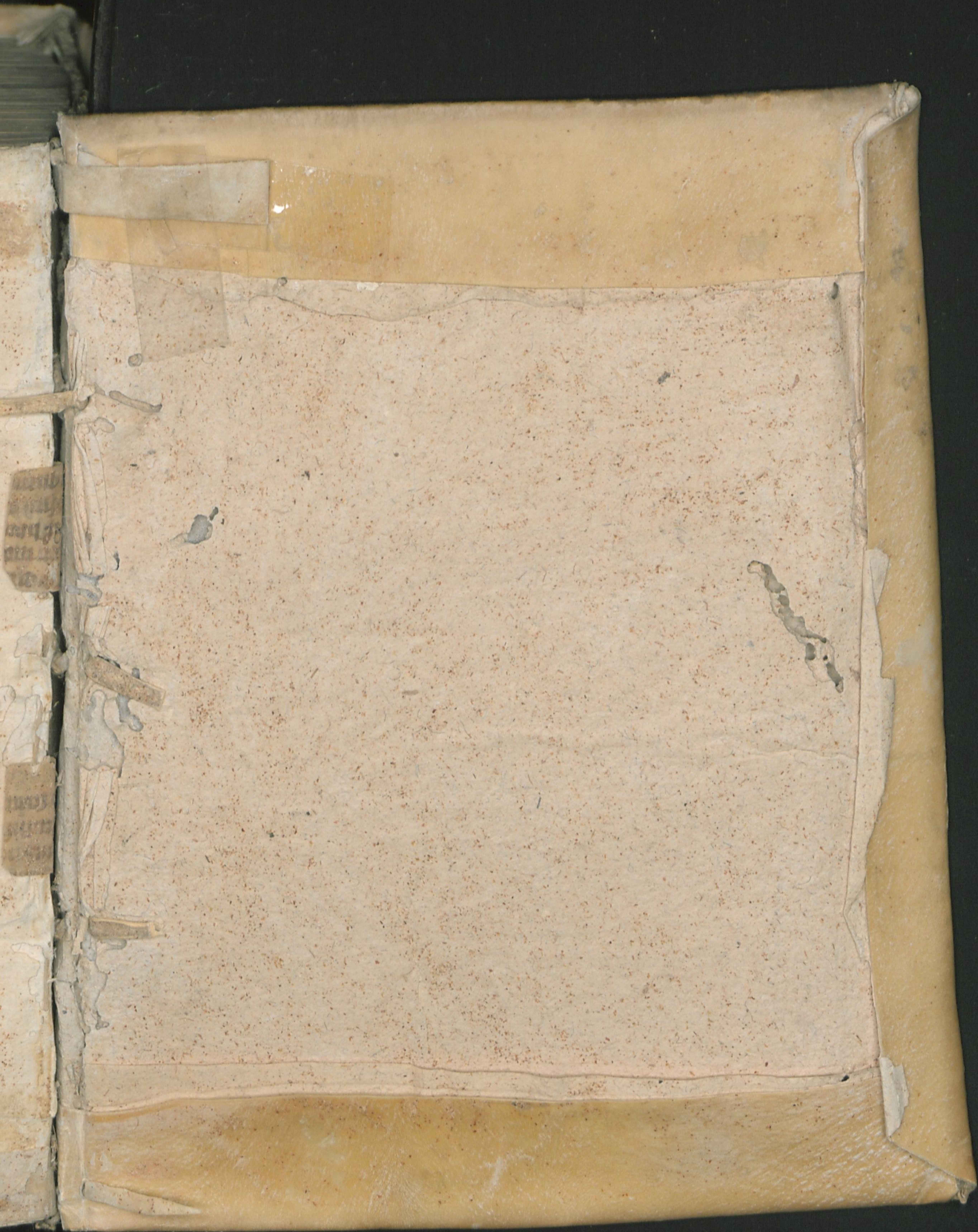
Hæc beata visio, præcipua æternæ felicitatis pars est, quippè præsupponens & includens omnia beneficia, quæ futura in cœlis speramus. Erit ibi 1. *privatio omnis mali*, quia triste nil videbitur, gemitus nunquam audietur, & dolor nullus sentietur. Erit 2. *omnis boni positio*, quò spectat *partim majestas domicilij*, quod erit cœlum, sedes illa beatissima & jucundissima: *partim dignitas*, tum animæ, quæ prædita erit sapientiâ & justitiâ; tum corporis, quod agilitate, impassibilitate, subtilitate & immortalitate induetur: *partim actionum jucunditas*, quia ibi erimus *ἰσαῖς ἑλοῖ* Matth. 22. v. 30. erimus Reges & Sacerdotes, Apocalyp. 1. v. 6. ibi cum Beatis vacabimus, & Deum videbimus, videbimus & amabimus, amabimus & laudabimus, inque ipso tanquam summo bono acquiescemus. O Beatos oculos, quibus hæc videre continget! Quis non eò suspiret, nec Jubilæum istum patienter expectet? Fiat de nobis, quod manus Domini fieri decrevit; at tamen Beati erimus. Rideamur à mundo, premamur ab impijs; beati erimus. Tentemur à Diabolo, abripiamur à morte, non timebimus, quia beati erimus, visuri DEUM, quem non videbunt impij; & audieturi talia, quæ non audient inimici nostri. Valeat ergo mundus, faceessant delitiæ seculares; hæc nostra est beatitudo, quòd Christum hîc per fidem intuemur, & illic de facie ad faciem contemplantur. Ad te igitur, CHRISTE JESU, Redemptor vive & unice, ad te, inquam, *Clamamus redempti tui, sed & nunc exules tui, quos pretioso sanguine redemisti*: Exaudi nos DEVS salutaris noster, Spes omnium finium terræ. *In mari turbulento versamur: Tu in littore stans aspicias pericula nostra: Salvos fac nos propter nomen tuum. Da nobis Domine, inter Scyllam & Charybdim ita tendere & tenere medium, ut utroq; periculo evitatis, salvâ nave & mercibus securi perveniamus ad portum.* Tibi Redemptori & vindici nostro semper benedictio sit *εὐλογία*

& æterna gratiarum actio,
A M E N.

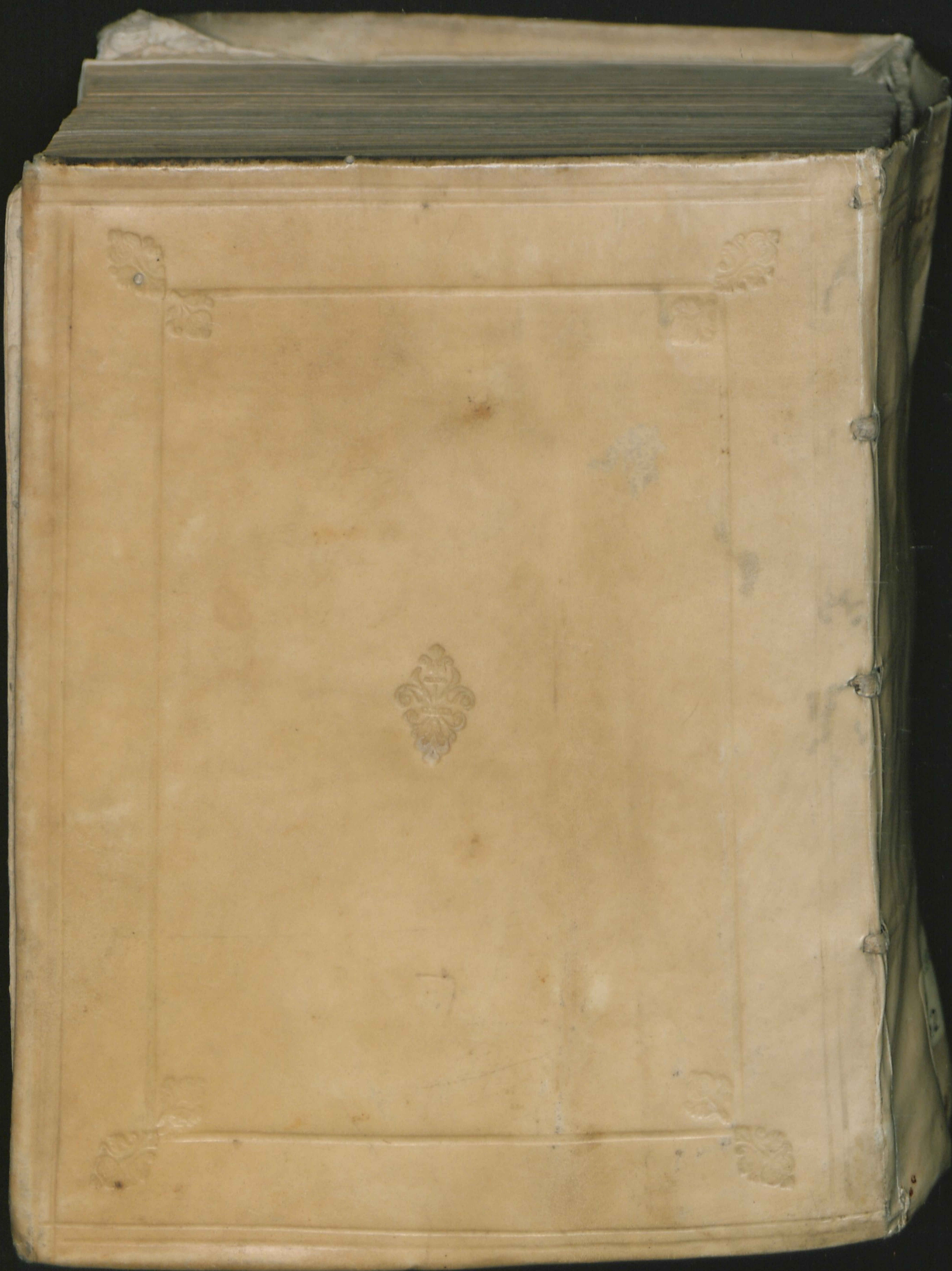
F I N I S.

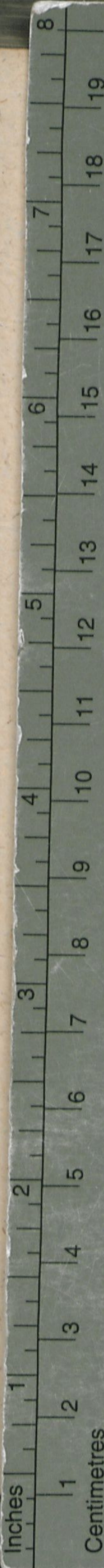

Farbkarte #13

B.I.G.

S JOBI
 De
T O, R E.
E V I V O, E T
 TAM REVOCANTE,
 seqq. descripta.

e qua,
 te Altissimo,
Vitt. Academia,
 P R A E S I D I O
R I S M E I S N E R I
 D. & Profes. Publ.

N D E N T E
O N E L E N Z I O

disputabitur 19. Januarij,
matutinis.

E B E R G A E,
nis Gormanni

DC. XVI.

T 162 (8)

